

בשבתו כבית המשפט הגבוה לצדק

העותרים

1. אורן לבוביץ ת.ז. [REDACTED]

על-ידי דקל-דוד עוזר, עו"ד

[REDACTED]

טלפון: [REDACTED] פקס: [REDACTED]

דוא"ל: Dekeldavidozer@gmail.com

(להלן: "העותרי")

נגד

המשיבים

1. כנסת ישראל

על ידי היועמ"ש לכנסת,

הכנסת, קרית בן גוריון, ירושלים.

2. השר לביטחון פנים

על-ידי פרקליטות המדינה,

מחלקת הבג"צים, משרד המשפטים

רחוב צלאח א-דין 29, ירושלים 91181

(להלן: "המשיבים")

כתב עתירה

בקשה למתן צו על-תנאי

בית המשפט הנכבד מתבקש להוציא מלפניו צו על-תנאי המופנה אל המשיבים והמורה להם להתייצב וליתן טעם:

1. מדוע לא יבוטל העונש הקבוע בסעיף 7(ג) סייפא ו-ג(1) בפקודת הסמים [נוסח חדש], התשל"ג-1973 בגין החזקה או שימוש עצמי בסם הקנאבוס או למצער עונש המאסר לתקופה מקסימלית של 3 שנות מאסר הקבוע בסעיף 7(ג) סייפא (להלן: "מדיניות ההפללה של צרכני קנאביס" או "מדיניות ההפללה").
2. לחלופין כל סעד אחר שיסבור נכונה בית המשפט הנכבד מהאמור בעתירה זו.

הצדדים

3. העותר 1 הינו עיתונאי והבעלים של מערכת העיתון "קנאביס" – מערכת עיתון המוכרת על ידי לשכת העיתונות הממשלתית, אשר עוסקת בדיווח ותחקירים בנושאים הקשורים בתחום הקנאביס וחומרים אחרים, לרבות בהקשרים כלכליים, תרבותיים, רגולטורים וחוקיים בארץ ובעולם. העותר 1 הינו מהמומחים הידועים ביותר בישראל בתחום, מעורה בחקיקה העולמית, קיים ראיונות עם שרים בכירים ממדינות שונות בנושא, ואף מתפקד בהתנדבות כמוביל של העותרת 2.
4. העותרת 2 הינה מפלגה רשומה בישראל, אשר אחת ממטרותיה המרכזיות היא שינוי מדיניות הסמים בישראל והפסקת מדיניות ההפלה. המפלגה הינה מרכז ידע בנושא ומרכזת את הפעילות הציבורית, הפעילות הפוליטית ופעילות הלובי בכנסת לנושא.
5. המשיבה 1 הינה כנסת ישראל, המוסד המחוקק במדינת ישראל.
6. המשיב 2 הינו השר האחראי על ביצוע ואכיפת החקיקה הפלילית בפקודת הסמים, אשר יזם שינוי לפקודה המתקן את מדיניות ההפלה.

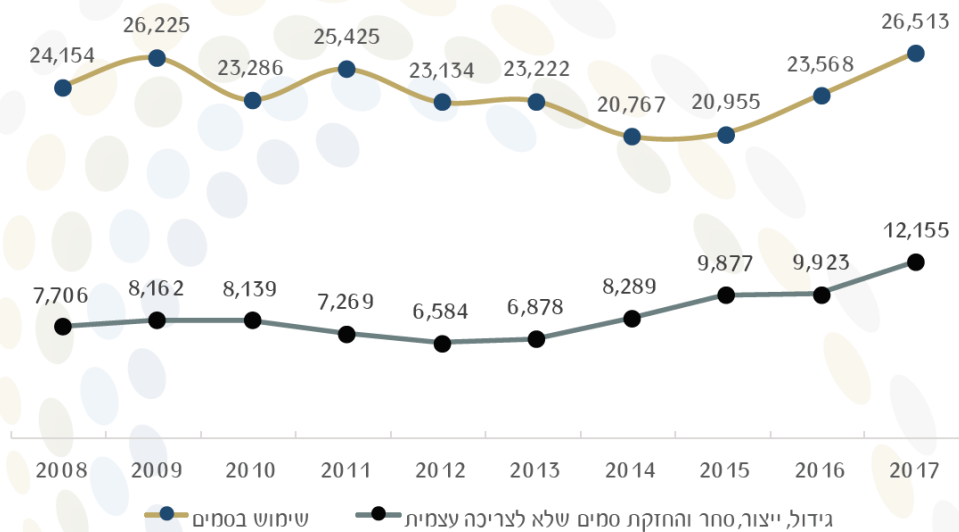
הקדמה – דמוקרטיה היא תשעה לבנים מצביעים לתלות אדם שחור?

- "27% מדווחים על שימוש בקנאביס לפחות פעם אחת בשנה האחרונה"
"2% השתמשו בסם לא חוקי כלשהו (למעט קנאביס)"
- נתונים מתוך דו"ח מחקר מסכם - השימוש בחומרים פסיכו אקטיביים בקרב האוכלוסייה הבוגרת בישראל; פירסום הרשות למלחמה בסמים (2016) **הרצ"ב כנסת א'** (להלן: "דוח הרשות למלחמה בסמים").
7. במדינת ישראל משתמשים בקנאביס. השימוש הוא נרחב (על ידי מעל מיליון אזרחים בגירים), חוצה מגזרים ואינו מאפיין מובהק של קבוצה כזו או אחרת באוכלוסייה.
 8. האמור בסעיף 6 לעיל הינו עובדה. לא עובדה שיש להתגאות בה, פשוט עובדה.

6.3 סיכום ומסקנות

- 27% מדווחים על שימוש בקנאביס לפחות פעם אחת בשנה האחרונה. מדובר אפוא בכ- 1.2 מיליון איש שהשתמשו בקנאביס.

לוח 1.47 תיקי סמים (שימוש, סחר והחזקה)

מתוך "השנתון הסטטיסטי (2018) משטרת ישראל – אגף ניהול וארגון" רצ"ב כנספח ב'.

9. השימוש העצמי וההחזקה לצורך שימוש עצמי בקנאביס בישראל מהווה עבירה פלילית שהעונש המקסימלי בגינה הוא 3 שנות מאסר וקנס של עד 226,000 ₪; בגין עבירה זו, בכל שנה, נפתחים תיקים במשטרה למעל 20,000 אזרחים (בשנת 2017 נפתחו 26,513 תיקים), מוגשים ומורשעים בדין אלפים, ומאות אלפים מושפלים בחוק על ידי כך שהם מוגדרים כפושעים ולפיכך הם נאלצים לחיות את חייהם בפחד בדרגות הדחקה שונות והחמור ביותר - חייהם של עשרות אלפי ישראלים נפגעו ואף נהרסו כתוצאה מרישום פלילי בגין שימוש או החזקה לשימוש עצמי בקנאביס.

10. האמור בסעיף 8 לעיל גם כן הינן עובדות. בניגוד לעובדה בסעיף 6, אלו עובדות שיש להתבייש בהן. מאוד.

11. המשפט בכותרת חלק זה הינו משפט פולקלוריסטי מתוך מאבק כחי העור בארה"ב; המשפט מעביר בצורה הבהירה ביותר את ההבדל בין דמוקרטיה פורמאלית לדמוקרטיה מהותית: דמוקרטיה אינה רק משטר הכולל שיטת קבלת החלטות, אלא גם משטר הכולל זכויות וחופש פרט אשר הרוב אינו יכול לפגוע בהם, לפעמים על אף רצונו.

12. למעט מדיניות ההפללה של צרכני קנאביס, במדינת ישראל אין דבר חקיקה הקובע עונשי מאסר לקבוצה בעלת מאפיין הומוגני שהיקפה 27% מאוכלוסיית הבוגרים, וגם לא לקבוצה שהיקפה 2.5%.

13. כאשר נשאל כבי' היועמ"ש והמשנה לנשיא ביהמ"ש העליון חיים כהן זצ"ל מדוע הורה למשטרת ישראל שלא לאכוף את העבירה של "קיום יחסים הומוסקסואליים" אשר העונש המקסימלי בגינה היה 10 שנות מאסר, השיב:

"חשבתי שמחובתי שלא לקיים חוק שהוא לפי דעתי בלתי מוסרי. אנחנו דרשנו מן השופטים הגרמנים שלא יבצעו את החוקים של הנאצים כשהיו אנטי-מוסריים בעיניהם, ואני חושב שזו חובה המוטלת על שופט ועל יועץ משפטי שלא ייתנו את ידם לביצוע חוקים שהם לפי מיטב מצפונם בלתי מוסריים".

שיחות עם חיים כהן, מיכאל ששר, הוצאת כתר

14. אחת הזכויות הבסיסיות, ואולי הבסיסית ביותר, היא זכות "הבעלות העצמית", "גופו של אדם קניינו". זכות זו נתפסת כזכות טבעית, ובעטיה קבוע הכלל הבינלאומי, אחד מהכללים המוחלטים היחידים שנקבעו, והוא איסור על עבדות. אדם אינו יכול להפוך לקניין של אדם אחר. נגזרות נוספות של זכות זו הינן העצמאות והאחריות של אדם כלפי עצמו, והמגבלות על חקיקה פטרנליסטית.

15. אין צורך להיכנס לדיונים פילוסופיים עמוקים ומעניינים על היקף הפטרנליזם המותר בחברה: לעמדת העותרת, למחוקק סמכות לחוקק חוקים פטרנליסטיים; עם זאת, אפשר להסכים כי הסמכות לחוקק כלפי מעשיו של אדם כלפי עצמו, שאין בהם כשלעצמם השפעה כלפי אדם אחר, היא סמכות שיש להשתמש בה בריסון, ותוך שמירה דווקנית על זכויות אדם.

16. למחוקק ולממשלה אמצעים רבים להתערב בפעולות לא רצויות, רובן הגדול לעולם לא יגיעו לפתחו של בית המשפט והן פעולות מניעה וחינוך באמצעות מידע, פרסום, תרבות, מיסוי ועוד.

בנוסף קיימים אמצעי ענישה.

לא כל פעולה לא רצויה מצדיקה שימוש באמצעי ענישה.

לא כל פעולה שמצדיקה שימוש באמצעי ענישה מצדיקה שימוש בסמכויות אכיפה פולשניות כגון חיפוש, עיכוב, כניסה לחצרים ומעצר.

לא כל פעולה שמצדיקה שימוש בסמכויות אכיפה מצדיקה עונש מאסר.

17. כך לדוגמה מעולם לא נאכף ובסביבות שנת 1966 בוטל האיסור הפלילי על התאבדות

במשפט הישראלי. **הביטול לא השאיר את ההתאבדות או ניסיון לו אף כעבירת קנס.**

האם התאבדות הפכה מאז למעשה רצויה? התשובה היא כמובן שלא. החוק קובע הסדרים רבים כדי להגן על אדם מפני עצמו, כאשר רוב ההשקעה היא בתכנית מניעה לאומית למאבק בהתאבדויות, הכוללת חינוך לעוצמת הנפש, להתמודדות עם אתגרים, לזיהוי קשיים, למתן עזרה ועוד, המשלימה עצמה באיסור פלילי המונע סיוע ודחיפה של אדם להתאבד.

18. צרכני הקנאביס, הגדרה העומדת כאמור ביחס ל-27% מהאוכלוסייה הבוגרת בישראל,

אינם אוכלוסייה הומוגנית. צריכת הקנאביס **אינה** נתפסת בעיניהם כמאפיין אישיות. הרבה לפני שהם מגדירים עצמם כ"צרכני קנאביס" הם מגדירים עצמם כבעלי דת מסוימת, כמתגוררים בעיר מסוימת, כעובדים בעבודה מסוימת, כלומדים מקצוע מסוים, כחובבי ספורט מסוים ועוד. ההגדרה העצמית כ"צרכן קנאביס", ככל שהיא קיימת, הינה קרובה לחסרת משקל.

19. דווקא עובדה זו, שצרכני הקנאביס **אינם** אוכלוסייה הומוגנית, ופרטיה **אינם** מגדירים

זאת כמאפיין אישיות, מאפשרת את האבסורד החוקי במסגרתו קבוצת אוכלוסייה, שהיקפה המספרי גדול מכמות המצביעים למפלגה הגדולה ביותר בכנסת, מוצאת עצמה נרדפת חוקית ומוגדרת כאוכלוסייה פלילית אך ורק בשל מימוש הבעלות העצמית על גופם באמצעות צריכת חומר, אשר כפי שנראה להלן, הסיכון שהוא מייצר לצרכניו נמוך מחומרים חוקיים לחלוטין.

רקע – כיצד התחילה מדיניות ההפללה של צרכני קנאביס?

20. במידה ולא מצוין אחרת, העובדות בפרק זה מבוסס על חוות דעתו ההיסטורית של

הרצי"ב ומסומנת ג'.

(מאמר <https://www.haaretz.co.il/magazine/the-edge/premium-1.2176460> – יש

2 מומחים אפשריים; פרק זה בעתירה צפוי להשתנות ולהיות מותאם לחוות הדעת)

21. פקודת הסמים המסוכנים, 1936, הינה פקודה מימי המנדט אשר חוקקה ברחבי

האימפריה הבריטית וקדמה לה פקודת סמי הרפואה 1925. הקנאביס מצא דרכו לתוך

הפקודה בדרכים מפקפקות ללא כל בסיס מדעי (לפני תהיה הרחבה על הרופא המצרי וכו').

22. פקודת הסמים המסוכנים, 1936, ככל שהיא הסתמכה על מידע, הרי שהיה זה מידע שאינו "מדעי" במובן שאנחנו מבינים אותו היום, אלא על סטיגמות ודעות קדומות חסרות בסיס. ניתן לסכם ולומר שאין בין דברי החקיקה כנגד קנאביס לבין רציונליות מדעית או הליך חקיקתי תקין דבר וחצי דבר.

23. יצוין כי בהחלט הייתה קיימת רציונליות עסקית במהלך הבריטי לאסור על גידול פרג לדוגמא (חומר הבסיס להרואין, אוקסיקונטין, מורפיום וחומרים נוספים) ולחייב את הקולוניות לייבא את הפרג מבריטניה ובכך להפקיע מחירים; בשנת 1952 לאחר הקמת המדינה התיקון הראשון לחוק היה לאפשר את גידול הצמחים שהוגדרו כ"סמים" באישור שר הבריאות, וזאת לאחר שכב' שר הבריאות י. בורג הצהיר בכנסת כדלקמן:

"הסעיף הראשון לא בא להחליף נקודה בפסיקה, אלא להוסיף דבר שהוא אולי מסמל את המעבר ממדינה מנדטורית למדינה עצמאית" – זאת כאשר הוא מתייחס לאפשרות גידול הפרגים במדינת ישראל. וכב' השר המשיך:

"אני רוצה לנמק מדוע אינו דומה המצב במדינת ישראל בקשר להספקת הרפואות בכלל והסמים האלה בפרט, למצבה של פלשתינה מקודם. המדינה המאנדאטורית היתה קשורה לארץ בעלת תעשייה ומסורת פר מצבטית גדולה. מדינתנו ייבאה ב 1950 סמים מסוכנים במחיר שלמעלה משלושים אלף דולר, וב- 1951 עלה יבוא הסמים הללו על הסכום של 100,000 דולר. אנו חושבים שאפשר גם לנצל את החומר הגולמי הדרוש לייצור, רפואות בתוך הארץ גופה. אנו מטפלים בביסוס חברה המנצלת את צמחי הרפואה. ישנה כבר היום רשימה כוללת של 70 צמחים שמהם אפשר להכין כמה וכמה תרופות שהיו מובאות מחוץ לארץ ועל ידי כך לחסוך הוצאת מטבע זר. חלק מהם צריך להגיע לשלב של יצוא."

ראה דברי הכנסת לתאריך 4.6.1952 עמודים 2228-2230 **רצ"ב כנסת ד'**.

24. כך קרה בין היתר כי במסגרת הוצאת הקנאביס מחוץ לחוק, הוצא מחוץ לחוק גם גידול צמח הקנאבוס התעשייתי (ה"המפי"), אשר שימש ליצירת חבלים, בדים, פלסטיק וחומרי תעשייה אשר בינו לבין המושג "סם" אין דבר וחצי דבר, וכן הוצא מחוץ לחוק פרח הקנאבוס הנקבי, אשר שימש כחומר בסיס לתרופות רוקחות רבות, תוך שהוא מוגדר "סם מסוכן ללא תועלת רפואית" – הגדרה מופרכת לחלוטין נוכח העובדה שבמשך אלפי שנות היסטוריה בתרבויות המזרח והחל מ-1981 באימפריה הבריטית ובעולם כולו החל שימוש רפואי נרחב במצויים מצמח הקנאביס.

25. בשנים לאחר הקמתה, מדינת ישראל הצטרפה ל"אמנה יחידה בדבר סמים נרקוטיים 1961" אשר ריכזה מספר אמנות שהיו קיימות בנושאים הללו ולפרוטוקול המתקן לאמנה משנת 1972, וכן לאמנה בדבר חומרים פסיכו טרופיים 1971.

26. באותם הזמנים, בצד השני של העולם, בשנת 1970, הנשיא ניקסון מינה ועדה מיוחדת וביקש מהועדה להוציא דו"ח מיוחד בנוגע לסמים בכלל ולסם ה"מריחואנה" (הקנאבוס) בפרט, אשר היה בשימוש נרחב בקרב מתנגדי הפוליטיים. בראש הועדה מונה לעמוד מר ריימונד שפר.

27. לאחר חקירה של שנתיים, בתאריך 22.3.1972, התפרסם דוח ועדת שפר תחת הכותרת: "מריחואנה, סימנים של אי הבנה"; הדוח קבע שהמריחואנה אינה מהווה סיכון לציבור, יש להפסיק את האיסור הפלילי ולסיים את מדיניות ההפלה כנגד צרכניה.

28. באופן הפוך לחלוטין מהאמור בדו"ח, הנשיא ניקסון פתח במדיניות בינלאומית ומקומית חדשה של "מלחמה בסמים" והשתמש בכוחו כנשיא ארה"ב כדי לכפות על כל העולם שיתוף פעולה ל"מיגור הסמים" כאשר הוא התמקד באכיפת החוק כנגד צרכני קנאביס וכך הצליח למגר גם את אויביו הפוליטיים.

29. באפריל 2016 חשף הכתב דן באום ממגזין HARPE'S היוקרתי, מגזין חודשי אשר החל לפרסם בשנת 1850 והינו השני הכי ותיק בארה"ב, בכתבה שהעתקה **רצ"ב ומסומן ה'**, כי מר ג'ון ארליכמן, אשר תפקד כיועץ מדיניות פנים של הנשיא ניקסון הודה בפניו שמטרתה של המלחמה בסמים מראש הייתה כאמצעי מאבק פוליטי נגד "שמאלנים ושחורים", או כדבריו המצוטטים בכתבה:

"למסע הבחירות של ניקסון בשנת 1968 ובתקופת כהונתו בבית הלבן לאחר מכן, היו שני אויבים: השמאל האנטי-מלחמתי והשחורים. אתה מבין מה אני אומר? אנחנו ידענו שאי אפשר להפוך לבלתי חוקי להיות שחור, או להיות נגד המלחמה, אבל על ידי הקישור בין ההיפים למריחואנה והשחורים עם הירואין, ואז הפללתם בכבדות יכולנו לטלטל את הקהילות הללו, היינו יכולים לעצור את המנהיגים שלהם, לפרוץ לבתים שלהם, לפזר את הפגישות שלהם ולהפוך אותם לרשעים לילה אחר לילה בחדשות הערב. האם ידענו שאנחנו משקרים בקשר לסמים? ברור שידענו!"

"The Nixon campaign in 1968, and the Nixon White House after that, had two enemies: the antiwar left and black people. You understand what I'm saying? We knew we couldn't make it illegal to be either against the war or black, but by getting the public to associate the hippies with marijuana and blacks with heroin, and then criminalizing both heavily, we could disrupt those communities. We could arrest their leaders, raid their homes, break up their meetings, and vilify them night after night on the evening news. Did we know we were lying about the drugs? Of course we did."

<https://harpers.org/archive/2016/04/legalize-it-all>

30. אין ספק שעובדות היסטוריות, כגון המעצרים וגירוש מארה"ב של ראשי המתנגדים הפוליטיים תוך שימוש בפקודת הסמים מהוות ראיה לטענה זו, ברם אין בכך ראיה לכוונת תחילה. במידה והיה, ניתן לטעון כי המלחמה בסמים בכלל ובסם הקנאביס בפרט, מקורה באקט השחיתות הפוליטית המזיק ובעל התוצאות הנרחבות ביותר בהיסטוריה של האנושות.

31. חזרה לישראל: כתוצאה מהלחצים הבינלאומיים, בשנת 1973 הוחלפה פקודת הסמים המנדטורית בפקודת הסמים [נוסח חדש], התשל"ג-1973; פקודה זו כוללת הוראות שאישרו את האמנות והכניסו את ישראל ל"משפחת העמים" שאימצו את המלחמה בסמים שנכפתה על העולם.

32. מאז שנת 1973 נחקקו שישה עשר שינויים לפקודת הסמים, אך אף אחד מהשינויים לא עסק ישירות במדיניות ההפלה, עד לאחרונה בתאריך 17.7.2018 בו אישרה הכנסת את הצעת חוק הסמים המסוכנים (עבירת קנס מיוחדת - הוראת שעה), התשע"ח-2018 (להלן: "תיקון החוק").

רקע – ההתפתחות המדעית בקשר לסם הקנאבוס

33. הקנאביס כאמור הוצא מחוץ לחוק בישראל בשנות ה-20; על אף שלא מדובר בימי הביניים, נוכח קצב התפתחות הטכנולוגיה והמדע במאה ה-20 וה-21 אפשר בהחלט לומר שמדובר בעידן הטרור מדעי.

34. מאז השנים ההן התפתח המחקר המדעי, בין היתר בנוגע לצמח הקנאביס, והרבה בזכותו התיקון של שנת 1952 של השר בורג והפתיחות הארץ-ישראלית, אשר אפשר מחקר מדעי בישראל על צמחים רבים בהם העולם כולו נמנע ממגע.

רצ"ב חוות דעתו של ד"ר עידו מגן המפרט את ההתפתחויות המדעיות, המחקרים והמסקנות בנוגע לסם **הקנאביס ומסומנת ו'**.

35. בשנת 1964 בודד המדען הישראלי רפאל משולם ממכון ויצמן ומהאוניברסיטה העברית בירושלים את המרכיב הפסיכואקטיבי (כלומר, גורם לשינוי תודעה) בצמח הקנאביס, THC. מאוחר יותר התגלה חומר נוסף, הקנבידיאול (בקיזור, CBD), שאינו בעל השפעות פסיכואקטיביות אך יש לו השפעות רפואיות רבות, ביניהן דיכוי של מערכת החיסון ושל תגובה דלקתית וכן הקלה על התסמינים של מחלות נוירולוגיות רבות.

המרכיב הפסיכואקטיבי THC והלא-פסיכואקטיבי CBD הם העיקריים בצמח הקנאביס , אולם בהמשך התגלו עוד מאות חומרים פעילים נוספים בצמח הקנאביס, שנמצאים בו בכמויות קטנות יחסית לשני החומרים העיקריים. לכל החומרים הללו ניתן השם הכולל "קנבינואידים" (ביונית - דמויי קנאביס).

36. בנוסף, התברר כי הקנאביס והחומרים הפעילים בו פועלים בסימביוזה עם מערכת בגוף, אשר כונתה "המערכת האנדו-קנבינואידית" והיא מערכת לויסות פעולות העצבים בגוף האדם, המערכת החיסונית ועוד.

37. בין היתר נמצא כי צריכת קנאביס יכולה לשמש כתרופה למצבים רפואיים רבים מספור, ולראיה, הקנאביס היום ניתן לשימוש בהיתר רפואי בהתאם [להנחיות משרד הבריאות](#) להתוויות הבאות:

1. מחלות נוירולוגיות שהטיפול המקובל בהן לא צלח או שגרם לכאבים – למשל: טרשת נפוצה, פרקינסון, תסמונת טורט ואפילפסיה.
2. אבדן תיאבון, איבוד משקל, כאבים, בחילות והקאות בחולי סרטן ואיידס (כתוצאה מכימותרפיה, רדיותרפיה, ותרופות לאיידס).
3. כאב כרוני (במיוחד נוירופתי)
4. תסמונת פוסט-טראומטית (PTSD).
5. מחלות מעי דלקתיות – קוליטיס כיבי ומחלת קרוהן

רצ"ב חוזר המשנה למנכ"ל בענין קנאביס רפואי מס נוהל 14 **ומסומן ז'**.

38. חיפוש [באתר "pubmed"](#) של המכונים הלאומיים לבריאות של ארה"ב (<https://ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/>) מגלה כ-8000 פרסומים מדעיים מעשר השנים האחרונות שבכותרתם מופיעות המילים "קנאביס", "קנאבינואידים" (חומרים דמויי קנאביס, ראה להלן) או "THC" (החומר הפעיל בקנאביס). מכאן שהקנאביס הוא חומר שנחקר רבות בעולם. קיימת אף [אגודה בינלאומית](#) למחקר של קנאביס (ICRS), (<http://icrs.co>), שמארגנת מדי שנה כנס בינלאומי בהשתתפות כ-500 חוקרים מרחבי העולם.

מכאן, שהנושא נחקר בצורה נרחבת ברחבי העולם כולו ואין יסוד לטענה הנשמעת לא פעם כי "עדיין לא הצטבר הידע המספיק כדי להכריע אם הקנאביס הוא סם מסוכן או לא" – ועל כך ראה להלן.

מיתוסים וחששות מול מסקנות מדעיות בכל הנוגע לסם הקנאביס

39. המחקר בנוגע לקנאביס אף עסק ישירות במיתוסים והחששות אשר ליוו את המחקרים כאשר באו לעסוק בקנאביס.

א. קנביס עלול להרוג – מיתוס שהופרך מחקרית

למעשה הקנאביס אינו רעיל כלל, ואין שום אפשרות להיפגע ממנת יתר של קנאביס ולפיכך אין כל מקרה מוות המיוחס לקנאביס עצמו למרות שהאספקה מתבצעת על ידי גורמים. מחקר שנעשה בשנת 2015¹ מצא כי מרווח החשיפה (היחס בין מינון קטלני של קנאביס למינון שלו שגורם להשפעות הפסיכואקטיביות) הוא 10,000, כלומר, נדרשות כעשרת אלפים סיגריות קנאביס ("גי'וינטים") כדי לגרום למוות, דבר שמעשית אינו אפשרי. לשם השוואה, מרווח החשיפה עבור אלכוהול הוא בערך 10. מכאן, שסכנת מוות היא מוחשית וקיימת ממנת יתר של אלכוהול, אך לא של קנאביס. המחקר הנ"ל נשען הן על מחקרים בבעלי חיים ממחלקת היונקים (ארנבת, שרקן, חולדה ועכבר) שגופם מכיל קולטנים לקנאביס הדומים לאלו שבבני אדם, והן על נתונים מבני אדם שמשקללים בין את היתר את המינונים המקובלים בשימוש. לממצאים אלו יש להוסיף דו"ח של משרד האו"ם לסמים ולפשע (UNODC) ממאי 2017 (https://www.unodc.org/wdr2017/field/Booklet_2_HEALTH.pdf), שבעמוד 14 שלו מוצגים מקרי המוות מסמים בשנת 2015: לא נרשם ולו מקרה אחד של מוות מקנאביס, והדבר אינו מהווה שינוי לעומת המצב 10 שנים קודם לכן. הווה אומר, גם בשנת 2005 לא מת איש מקנאביס, ויש להניח שכך היה המצב גם בעשר השנים שבין 2005-2015. נראה, אפוא, שהמיתוס בדבר היותו של קנאביס "מסוכן" עומד על בסיס רעוע בכל הנוגע למקרי מוות. ניתן לייחס את היעדר מקרי המוות לצפיפות נמוכה יחסית של הקולטנים לקנאביס באזורים של גזע המוח ששולטים על מערכות שחיוניות לתפקוד הגוף: מערכת הנשימה וכן המערכת הקרדיווסקולרית (לב וכלי דם).

ב. הקנאביס הוא "סם שער" ושימוש בו מוביל לשימוש בחומרים אחרים – טענה

שאינה מבוססת מחקרית במידת הצורך

מחקר שנעשה ב-2018 בשיתוף של המכונים הלאומיים לבריאות בארצות הברית ואוניברסיטת ג'ונס הופקינס בבולטימור על כ-276 אלף צעירים (בגיל 12-21) לאורך 10 שנים², עקב אחרי דפוסי השימוש בסמים לא חוקיים שאינם קנאביס, של מי שהתחילו בצריכת ניקוטין (סיגריות), אלכוהול או קנאביס. נמצא כי מי שהתחילו בשימוש בקנאביס היו בעלי סיכון מעט גבוה יותר מאלו שהתחילו בסיגריות, להשתמש מאוחר יותר בסמים כגון הרואין, קוקאין וסמי הזיות; עם זאת, הסיכון של אותם צעירים להשתמש בסמים אלו לא היה גבוה מזה של צעירים שהחלו להשתמש באלכוהול. מכאן, שגם אם קנאביס מהווה "סם שער", הרי שהדבר אינו מייחד דווקא אותו וניתן לייחס אותו גם לחומרים אחרים שהשימוש בהם מותר על פי החוק.

לעומת מחקר זה, מחקר שנערך בקנדה³ על כ-500 צעירים (גיל 14 עד 24) למשך 10 שנים, הראה ששימוש יומיומי בקנאביס מקטין כמעט פי שניים את הסיכון לשימוש בחומרים ממריצים (למשל קוקאין ואמפטמין) דרך הזרקה, באופן מובהק סטטיסטית, אך אינו משפיע על הסיכון לשימוש בהרואין בהזרקה (אינו מעלה ואינו מוריד אותו).

מנגד, כמה מחקרים אחרים⁴ הראו סיכון גבוה יותר לשימוש בסמים "קשים" אצל משתמשי קנאביס בגיל צעיר לעומת מי שאינם משתמשים, אולם אלו לא בדקו במקביל את הסיכון לשימוש בסמים "קשים" אצל מי שמתחילים בעישון סיגריות או שתיית אלכוהול. גם במקרים אלו, לא הוכח קשר סיבתי-ביולוגי בין השימוש בקנאביס לשימוש בסמים כמו הרואין, קוקאין וסמי הזיה, מהטעם הפשוט שההתנהגות האנושית היא מורכבת ומושפעת מגורמים רבים. בהקשר זה יש לציין שהמערכות בגוף שמושפעות על ידי קנאביס שונות מאלו שמושפעות ע"י סמים אחרים, מה שמחליש את האפשרות לקשר סיבתי.

לעומת זאת, לא ניתן לשלול קשר "נסיבתי" בין השימוש בקנאביס לשימוש בסמים אחרים, שנובע מאי חוקיותו של הקנאביס ואינו קשור דווקא לתכונותיו הפרמקולוגיות. הווה אומר, בני נוער המשתמשים בקנאביס נחשפים לגורמי פשע שעלולים להציע להם גם סמים אחרים או לבני נוער שמתמשים גם בסמים

אחרים. אפילו הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול, שאינה ידועה כתומכת נלהבת של הקנאביס, טוענת במפורש באתר שלה: "... שימוש במריחואנה גורם לילדים ולמתבגרים להיות במגע גם עם משתמשים ומי שסוחרים בסמים אחרים. כך יש יותר סיכון שמשתמש במריחואנה ייחשף וירצה להתנסות בסמים נוספים. עם זאת, רוב המשתמשים במריחואנה אינם ממשיכים בשימוש בסמים לא חוקיים אחרים".

(<http://www.antidrugs.org.il/pages/923.aspx>).

סקר פדרלי שבדק שיעורי שימוש בסמים בכל מדינות ארצות הברית הראה ששיעורי השימוש בהרואין ובקוקאין בקרב צעירים אמנם גבוהים מהממוצע הארצי במדינות שבהן הונהגה לגליזציה של קנאביס (למשל, קולורדו), אולם גם במדינות רבות שבהן קנאביס אינו חוקי. מכאן, שאין קשר ברור בין זמינות הקנאביס לבין שימוש בסמים אחרים.

אם כן, אף על פי שיתכן שבתנאים מסוימים משתמשי קנאביס יעברו לשימוש בסמים אחרים, לא ניתן לבסס קיומו של קשר סיבתי שמוביל לכך, בעיקר משום שקשה מאד לחקור זאת ב"תנאי מעבדה", כלומר, לבחון את השפעת הקנאביס כחומר פרמקולוגי במנותק מגורמים סיבתיים וחברתיים, שגם הם, בסופו של דבר, תולדה של מעמדו החוקי של הקנאביס.

ג. המשתמש בקנאביס מייצר סבילות ולפיכך צריך כל הזמן כמות הולכת וגדלה

כדי להשיג אותה השפעה – טענה מדויקת חלקית

על פי הממצאים, רק שימוש כבד ויומיומי בקנאביס גורם לסבילות, אך לא שימוש מזדמן של פעמיים בשבוע או פעמיים בחודש, כפי שמראה מחקר משנת 2017⁵. באשר להתמכרות לקנאביס, מחקר שהתפרסם ממש לאחרונה⁶ מצא, על סמך תוצאות סקרים מארה"ב שנערכו על כ-60 אלף אנשים, משתמשים בקנאביס, ששיעור המכורים לקנאביס מביניהם לא זו בלבד שלא עלה במרוצת השנים 2016-2002 אלא אף ירד בכ-40 אחוזים, מבערך רבע מהמשתמשים לשישית מהם. מאחר שבשנים אלו חלה ליברליזציה במדינות רבות בארה"ב (הסקר כלל גם מדינות אלו), ניתן להסיק שמדיניות מתירנית כלפי שימוש

בקנאביס אינה מעלה את שיעור ההתמכרות בקרב משתמשי קנאביס אלא מפחיתה אותו, ממצא שדווקא תומך בדרישה להקלה בחוקים הנהוגים כיום.

ד. הקנאביס מוביל לנזקים נפשיים ולהתפרצות סכיזופרניה – מיתוס שאינו מבוסס

מחקרית

אף על פי שבמחקרי אורך (כאלו שעוקבים אחרי הנחקרים לאורך שנים) שימוש בקנאביס מקדים את התפרצות הסכיזופרניה⁷, ואף על פי שקיים קשר סטטיסטי חיובי בין שתי התופעות, מעולם לא הוכח ששימוש בקנאביס גורם לסכיזופרניה ולא נמצא מנגנון שיכול להסביר קשר סיבתי שכזה.

מאמר משנת 2014⁸ הציע מספר הסברים לקשר החיובי בין שימוש בקנאביס לסכיזופרניה, בין היתר שבשלב המקדים להתפרצות הסכיזופרניה, שבו מופיעים כבר תסמינים אך לא די בהם כדי לאבחן את המחלה, החולים משתמשים בקנאביס כדי להקל על תסמינים אלו; הסבר חלופי אחר הוא שאנשים שנמצאים בסיכון גנטי לפתח סכיזופרניה נמצאים גם בסיכון גבוה לשימוש תכוף בקנאביס. מחקר שהתפרסם בתחילת השנה⁹ ובדק כאלף אנשים – בריאים, חולים בסכיזופרניה וחולים בהפרעה דו-קוטבית (bipolar disorder), שהשתמשו בקנאביס לפני התפרצות המחלה, מצא שחולים שהשתמשו בקנאביס מדי יום או מדי שבוע היו בסיכון גנטי גבוה יותר להתפרצות סכיזופרניה מכאלו שלא השתמשו כלל או השתמשו לעיתים רחוקות. כיוון שמטען גנטי הוא תכונה מולדת שאינה משתנה במהלך החיים (למעט במקרים שבהם אנשים נחשפים לחומרים מוטגניים, כלומר כאלו שגורמים למוטציות בדנ"א – ואין זה המקרה כאן), ההסבר הסביר לכך הוא שאותו מטען גנטי, שגורם לאותם אנשים להיות בסיכון גבוה למחלות נפש הוא גם זה שגורם להם להשתמש יותר בקנאביס.

מחקר נוסף שתומך בהסבר זה נעשה ממש לאחרונה¹⁰, ובו נבדקו שינויים גנטיים אצל משתמשי קנאביס קבועים לעומת אנשים שאינם משתמשים בקנאביס - בסה"כ כ-185 אלף נבדקים. הֶגֶן שחלו בו השינויים הגדולים ביותר אצל משתמשי קנאביס הוא הֶגֶן שקשור גם לצריכת חומרים פסיכואקטיביים ולנטילת סיכונים, וכשנבדקו כל הֶגֶנים שחלו בהם שינויים, התברר ששינוי בהם אצל משתמשי קנאביס יכול לנבא גם מאפיינים התנהגותיים כמו עישון, צריכת

אלכוהול, התמכרות לאלכוהול, הפרעה דו-קוטבית וסכיזופרניה. בגלל העניין המיוחד שיש בקשר בין שימוש בקנאביס לסכיזופרניה, והויכוח שיש לגבי טיבו של הקשר הזה, החוקרים בדקו בנפרד את האפשרות שקנאביס גורם לסכיזופרניה ואת האפשרות ההפוכה ומצאו שהקשר הסיבתי שמוליך משימוש בקנאביס לסכיזופרניה לא היה מובהק באופן סטטיסטי, בעוד שהקשר הסיבתי ההפוך היה מובהק באופן חזק.

מכאן, שהקשר בין קנאביס לסכיזופרניה הוא דווקא כזה שבו הסכיזופרניה היא שגורמת לשימוש מוגבר בקנאביס, ולא להיפך. ייתכן, כאמור, שחולים בסכיזופרניה משתמשים בקנאביס כדי להקל על התסמינים שפורצים עוד טרם האבחנה הסופית של המחלה.

ה. הקנאביס מוביל ל"סינדרום חוסר המוטיבציה" – טענה שאינה מבוססת די

הצורך

מחקר משנת 2018¹¹ שנעשה על 505 תלמידי מכללות בדק כמה מדדים של מוטיבציה בקרב משתמשי קנאביס ומי שאינם משתמשים, לאורך תקופה של חודש. המחקר אמנם מצא ירידה במדדים של יוזמה ושל התמדה בקרב משתמשי הקנאביס, אך לא במדדים אחרים, וירידה זו הייתה קלה. במחקר אחר¹², גם כן מהשנה הזו, נבדקו 79 מתבגרים, 43 מהם משתמשים "קלים" (פחות מ-10 פעמים בחודש) שרובם השתמשו בקנאביס פעם אחת לכל היותר בחודש האחרון, וחלקם "סדירים" (למעלה מ-10 פעמים בחודש), ולא נמצאו הבדלים מובהקים סטטיסטית בין המשתמשים הקלים למשתמשי הסדירים במדדים שונים של מוטיבציה.

אם כך נראה שבתחום המוטיבציה המחקרים מראים תוצאות סותרות, וגם המחקרים התומכים בהשפעה של קנאביס אינם חד משמעיים.

ו. הקנאביס מוביל להתנהגות אלימה ואנטי-סוציאלית – מיתוס שהופרך מחקרית

מחקר משנת 2015¹³ בארה"ב בקרב כ-750 צעירים, לבנים ואפריקנים-אמריקניים שהשתמשו בקנאביס ברמות שונות של תכיפות החל מגיל ההתבגרות ועד לשנות העשרים לחייהם, מצא שגם שימוש תכוף ביותר (כ-200 ימים בשנה

האחרונה שלפני המחקר) אינו מעלה את השכיחות של עבירות אלימות או גניבה (בניגוד לעבירות שקשורות ישירות לשימוש בסמים כגון החזקת סמים בניגוד לחוק) בקרב אותם צעירים בשנות השלושים לחייהם. מכאן, שגם שימוש תכוף בקנאביס אינו טומן בחובו סכנות מבחינת אלימות.

ז. הקנאביס מעלה את הסיכון לתאונות דרכים קטלניות (כאלו שמסתיימות במוות)

– טענה נכונה במידה מוגבלת

ניתוח-על (שקלול תוצאות של מחקרים קודמים) שנעשה על תשעה מחקרים שכוללים קרוב ל-50 אלף נבדקים, שנעשה ב-2012¹⁴, מצא שהסיכון לתאונות התנגשות שעלולה להסתיים גם במוות, עולה פי 1.92 תחת השפעה של קנאביס (שנקבעה על סמך הימצאות של החומר הפעיל בדם או על סמך דיווח עצמי של הנהגים לפני התאונה).

מחקר מ-2017 שנעשה בצרפת¹⁵ על 4,000 נהגים, מצא שנהיגה תחת השפעת קנאביס (שנקבעה על סמך בדיקת דם) מעלה את הסיכון לתאונות דרכים קטלניות בשיעור דומה של פי 1.65, וכי שיעור תאונות הדרכים שהיה נמנע אילו נהגים לא היו נוהגים תחת השפעת הקנאביס הוא כ-4 אחוזים. לעומת זאת, נהיגה תחת השפעת אלכוהול (רמה בדם של מעל לגבול העליון המותר בצרפת של 0.5 ג' לליטר) מעלה את הסיכון לתאונות דרכים קטלניות פי 18 ואילולא נהגו אנשים תחת השפעת אלכוהול בכמות מעל המותר בחוק, למעלה מרבע (27.7 אחוזים) מהתאונות היו נמנעות.

מחקר נוסף משנת 2017¹⁶ מצא ששימוש בקנאביס ללא שתיית אלכוהול כלל מעלה את הסיכון פי 1.89 לעומת מי שלא שותה ולא משתמש בסמים; רמת אלכוהול בדם בין 0.5 ל-0.8 ג' לליטר (שהיא בתחום המותר בחוק במדינת קליפורניה, שבה נעשה המחקר) ללא קנאביס מעלה את הסיכון פי 1.6 לעומת היעדר השפעה כלל (בין אם מדובר בקנאביס או באלכוהול). באותו מחקר נמצא גם, שרמת אלכוהול בדם מעל ל-0.8 ג' לליטר כבר מעלה את הסיכון פי 5, כאשר אין בכלל שימוש בקנאביס.

כל המחקרים לעיל מצביעים על עליה דומה בסיכון לתאונות דרכים קטלנית בעקבות שימוש בקנאביס – פי 1.5 עד פי שניים, למרות הבדלים ביניהם מבחינת

שיטות המחקר והקביעה אם היתה או לא היתה השפעת קנאביס על הנהיגה (בדיקת דם או דיווח עצמי) וכן מדינות שונות שבהן נעשו המחקרים. יש להדגיש שהמחקרים הללו התייחסו רק לשאלה אם יש או אין שרידים של קנאביס בדם או אם הנבדק דיווח או לא על שימוש, ולא לרמה של THC (החומר הפעיל) שנמצא בדם – אף על פי שמחקרים מלפני כעשור^{17,18} מצאו שככל שרמת ה-THC בדם גבוהה יותר, כך גדול יותר הנזק שנגרם לנהיגה (אם כי לא נבדקה מידת הסיכון לתאונות דרכים קטלניות כפועל יוצא של מינון). יצוין לעניין זה כי הרף המותר לשימוש בקנאביס במדינות בהם השימוש הוסדר (לגליזציה), כגון קולורדו ו/או וושינגטון הינו 5 ננוגרם (החלק המיליארד של גרם, או החלק המיליון של מיליגרם) למ"ל.

למרות מגבלה זו, יש להניח שבמחקרים שהראו סיכון גבוה יותר לתאונות דרכים קטלניות תחת השפעת קנאביס, נכללו גם נבדקים שהשתמשו במינון קנאביס גבוה, ובכל זאת נמצאה עליה בסיכון שהיא שקולה לעליה בסיכון כתוצאה מצריכת המינון הנמוך ביותר של אלכוהול (1.89 לעומת 1.6); במינון מעט יותר גבוה של אלכוהול, נראתה כבר עליה גדולה בהרבה (פי 5 ופי 17.8 לפי שני מחקרים שונים).

אם כך, נראה שלמרות האמונה הרווחת ששימוש בקנאביס מעלה את הסיכון לנהיגה בלתי אחראית שגורמת לתאונות דרכים קטלניות, נהיגה תחת השפעת קנאביס היא, במקרה הפחות טוב, אינה מסוכנת יותר מנהיגה תחת השפעת אלכוהול שהוא חומר חוקי למהדרין, ובמקרה היותר טוב – מסוכנת אף פחות.

ח. פגיעה במערכת הרבייה – טיעון שאינו מבוסס מחקרית במידת הצורך

מחקר¹⁹ משנת 2015 שנעשה בדנמרק על 1215 גברים בריאים בגיל 18-28 מצא שעישון קנאביס בתכיפות של למעלה מפעם בשבוע מוריד בכ-30 אחוזים את נפח נוזל הזרע ואת ריכוז תאי הזרע בו (מספר תאי הזרע ליחידת נפח); עם זאת, עישון קנאביס בתדירות של פחות מפעם בשבוע אינו משפיע, וגם לשימוש תכוף אין השפעה על שיעור תאי הזרע בעלי יכולת נידות, כלומר כאלו שיכולים להפרות ביציות. זאת ועוד: הסיכון להפחתת ריכוז תאי הזרע מתחת לערך ייחוס מסוים שנקבע על ידי ארגון הבריאות העולמי כנמוך, אינו עולה

משמעותית גם בשימוש תכוף בקנאביס, ומכאן שמעשית אין לשימוש בקנאביס השפעה מרחיקת לכת על פוריות הגבר.

מחקרים מעטים ומצומצמים נעשו על השפעות הקנאביס על פוריות האישה. נכון לשנת 2018, לא נעשו מחקרים אפידמיולוגיים (ברמת האוכלוסייה) לבחינת שאלה זו. מחקר משנת 2018 מצא שעישון טבק וקנאביס יחד מקצר את אחד השלבים במחזור החודשי של האישה בהשוואה לעישון טבק בלבד, אולם אורך המחזור החודשי כולו לא השתנה²⁰.

ט. פגיעה במערכת החיסון – מיתוס שהופרך מחקרית

מחקר שנעשה בשנת 2017 בצרפת²¹ מצא בקרב מדגם של קרוב ל-1,000 חולים הנגועים ב-HIV (נגיף האיידס) וב-HCV (נגיף הפטיטיס C), שמחציתם השתמשו בקנאביס בדרגות שונות, שאין לשימוש בקנאביס השפעה על מספר תאי T (תאים של מערכת החיסון) בדם. מספר תאים אלו אצל חולים שעישנו היה דומה לזה שנמצא אצל חולים שלא עישנו.

י. פגיעה במערכת הנשימה – מיתוס שהופרך מחקרית

מאמר מ-2007²², שסקר 34 מחקרים מהשנים 1966-2005 מצא כי ברוב המחקרים הנסקרים שימוש קצר-טווח בקנאביס דווקא הרחיב את דרכי הנשימה. לשימוש ארוך-טווח בקנאביס לא היו השפעות שליליות חמורות על תפקודי נשימה. נמצאה רק עלייה בתסמיני נשימה קלים כגון כיח, שיעול וגניחות. שכיחות השיעול אצל מעשני קנאביס הייתה גבוהה פי שניים מאשר בקרב לא-מעשנים, אולם זו תופעה שאפשר לייחס גם לעישון באופן כללי, ולא דווקא לעישון קנאביס.

סיכום ומסקנות

40. לאור הממצאים שהוצגו לעיל, נראה כי מרבית המיתוסים הנוגעים לקנאביס אינם עומדים במבחן המדעי ואילו גם אותם מיתוסים שלא הופרכו כליל מבחינה מחקרית, הממצאים לגביהם סותרים. חשוב להדגיש כי אין כמעט אף חומר, לרבות קנאביס וכמוהו סמים אחרים שאינם בלתי חוקיים וגם מרכיבי מזון מסוימים כמו סוכר ושומן

בלתי רווי, אשר הינו בלתי מזיק לחלוטין, ושימוש בלתי אחראי בקנאביס בהחלט עלול להוביל לנזקים מסוימים.

41. עם זאת, העובדה שלגבי כמה ההשפעות של קנאביס קיימות עדויות סותרות, מעידה כאלף עדים על כך שאותן השפעות אינן חריפות ותלויות, מלבד עצם השימוש בקנאביס, בהרבה גורמים אחרים: גיל המשתמש, תדירות השימוש, נסיבות חברתיות וכולי. בהקשר זה יש לציין שלגבי חומרים אחרים כמו אלכוהול וסיגריות, העדויות על נזק לכבד ולריאות, בהתאמה - לרבות נזק היכול להוביל למוות - הן מוצקות ואין עליהן עוררין. ואף על פי כן, חומרים אלו נפוצים במידה גדולה יותר, חוקיים ומוסדרים.

42. עיננו הרואות כי שלל המיתוסים, ההפחדות והטענות הבריאותיות כלפי הקנאביס – הופרכו כמעט לחלוטין מבחינה מדעית. העותרת אינה טוענת שדין הקנאביס כדין מלפפון, הקנאביס הינו בעל פוטנציאל נזק בנסיבות מסוימות, אך אין בכלל ספק כי הקנאביס הינו חומר בעל פוטנציאל נזק נמוך ביחס לחומרים חוקיים אחרים.

43. למעשה, ה"מחקר" הגדול ביותר שנערך בקרב משתמשי קנאביס מתבצע בישראל כבר מעל עשר שנים, כאשר עשרות אלפי אנשים מקבלים קנאביס ברישיון רפואי, ואיננו רואים נזקים חריגים ולראיה כמות הרישיונות המונפקת על ידי משרד הבריאות עולה בקצב מהיר ביותר.

44. בדוח שפורסם באוקטובר 2012 על ידי ה- UK Drug Policy Commission הרצ"ב **כנספת ח'** (להלן: "דוח בריטניה") ונחתם על ידי מומחים בריטיים מתחומי הרפואה, המשטרה הטיפול המדיניות הציבורית ועוד, נמצא כי כל מדיניות הפיקוח על חומרים משני תודעה אינה מבוססת מדע, ואין קשר בין הסיווג החוקי של חומרים לבין מידת הנזק של החומרים למשתמש או לסביבתו, או להיקף השימוש בהם.

45. בדו"ח בריטניה נמצא כי החומר אשר גורם את הנזק הגדול ביותר לאחרים הינו אלכוהול, ובצירוף הנזק למשתמש ולחברה החומר המזיק ביותר הינו אלכוהול, בעוד שקנאביס נמצא כחומר הגורם פחות נזק למשתמש ולחברה מסיגריות וטבק.

46. מודגש בשנית: אין דין הקנאביס כדין מלפפון, שימוש בלתי אחראי בקנאביס עלול להוביל לנזקים מסוימים. עם זאת, בבוא מוסד מחוקק להצדיק ענישה פלילית כנגד אדם

הממש את בעלותו העצמית לצריכת חומר, לכאורה בשם ההגנה על אותו אדם, עליו להראות פוטנציאל נזק רציני ביותר, וגם אז ספק גדול אם ניתן להצדיק ענישה פלילית של הצרכן.

47. כמו כן, נקדים את המאוחר ונאמר כבר כי הראיה הטובה ביותר שמדיניות ההפלה של צרכני קנאביס אינה מידתית בשום קנה מידה היא העובדה שסיגריות ואלכוהול, המזיקים יותר מקנאביס, חוקיים ומוסדרים והחברה סופגת את הנזקים תוך ניסיון לצמצום, ללא שימוש באמצעים פליליים לרבות קנסות ועונשי מאסר, הכל תוך הסדרת הייצור הייבוא וההפצה.

משפט משווה וחקיקה משווה

48. מאז דוח שפר ואף לפניו, דוחות דומים נכתבו במדינות רבות ובהם קריאה להפסקת מדיניות ההפלה כנגד צרכני קנאביס ואף הוצאתו מפקודת הסמים לתוך מערך הסדרה נפרד ושונה, ומדינות רבות בעולם הפסיקו את מדיניות ההפלה ועברו למשטרים של צמצום הנזק במקום מדיניות נפסדת וכושלת של "מיניעת השימוש", מדיניות של אי-הפלה, מדיניות של הסדרה דה פאקטו ומדיניות של הסדרה דה יורה. להלן רשימת מדינות שעברו לכל הפחות למדיניות של אי-הפלה:

אי הפלה של צרכנים – ארגנטינה, איראן, ארמניה, אוסטרליה, בלגיה, צ'ילה, קולומביה, קוסטה ריקה, קרואטיה, צ'כיה, אקוודור, אסטוניה, גרמניה, איטליה, גימייקה, מקסיקו, הולנד פרגוואי, פרו, פולין, פורטוגל, רוסיה, ספרד, שוויץ, מרבית מדינות ארה"ב, אורוגוואי.

הסדרה דה פאקטו – הולנד, ספרד, פורטוגל _____

הסדרה דה יורה – אורוגוואי, קולורדו,

אורן ישלים פה

להתייחס למידע לפי הדוח של מחלקת ייעוץ וחקיקה הנספחים כולל המשפט משווה

הנתונים לגבי המדיניות החוקית במדינות השונות מגובים ומתוך ידיעתו האישית והמיוחדת של העותר 1 אשר תצהירו תומך בעובדות העתירה; כמו כן, רצ"ב מחקר

מחלקת המידע והמחקר של הכנסת מתאריך 29.3.2016 **הרצ"ב ומסומן ט'** בנושא "מיסוד ואי הפללה של הגידול האחזקה והשימוש בסם הקנביס הכולל בתוכו אף חלק של משפט משווה.

49. בנוסף, סוגיית ההפללה של צרכני קנאביס הגיעה לפתחם של מספר בתי משפט עליונים בעולם, אשר פסקו כנגדה וקבעו שאינה חוקתית:

(להביא עורכי דין שיש להם רישיון עריכת דין במדינות האלה שיתנו חוות דעת)

אלסקה, ארה"ב – 1975

במשטר הפדראלי של ארה"ב קיימת עבירה פדראלית כנגד החזקת סמים ובמקביל קיימים איסורים ברמת המדינה ולפיכך קיימת מדיניות שונה ממדינה למדינה; שופטי בית המשפט העליון במדינת אלסקה (שאישרה בשנים האחרונות לגליזציה מלאה) קבע בשנת 1975 כי החזקת קנאביס לשימוש עצמי איננה עבירה פלילית. הגדרת השימוש העצמי בקנאביס כעבירה פלילית תוארה על ידי בית המשפט כמנוגדת לזכות החוקתית לפרטיות. רצ"ב חוות דעתו של _____ לגבי הדין הזר באלסקה **ומסומנת י'**.

גרמניה – 1994

בית המשפט העליון בגרמניה קבע כי האיסור על שימוש עצמי בקנאביס מנוגד לחוק כבוד האדם וחירותו, וכי עבירות אלו אינן יכולות להיות מוגדרות כעבירות פליליות. ברוב של 7 שופטים בעד מול אחד נגד נקבע כי מותר להחזיק קנאביס ומוצריו בכמויות קטנות לשימוש זמני מזדמן.

רצ"ב חוות דעתו של _____ לגבי הדין הזר בגרמניה **ומסומנת יא'**.

ארגנטינה – 2009

בית המשפט העליון במדינה קבע כי החזקת קנאביס בכמויות קטנות לשימוש עצמי אינה נחשבת לעבירה על החוק וכי השימוש בקנאביס מוגן על ידי החוקה הארגנטינאית הקובעת כי "פעולות אישיות אשר לא פוגעות בסדר הציבורי או בצד שלישי שמורות לפיקוח האל ונמצאות מעבר לסמכות המחוקק". על פי קביעת בית המשפט עונשי מאסר הקבועים בחוק כנגד שימוש עצמי בקנאביס הינם מנוגדים לחוקה.

רצ"ב חוות דעתו של _____ לגבי הדין הזר בארגנטינה **ומסומנת יב'**.

קולומביה – 2015

ממשלת קולומביה אישרה עוד בשנת 2012 אי הפללה מלאה על שימוש עצמי בקנאביס, אך בנובמבר 2015 ביהמ"ש העליון במדינה קבע כי גם גידול של עד 20 שתילי קנאביס לשימוש עצמי הוא לא עבירה פלילית. השופטים קיבלו את ערעורו של אזרח אשר נתפס עם מספר צמחי קנאביס במשקל של 124 גרם ונענש בחמש וחצי שנות מאסר.

רצ"ב חוות דעתו של _____ לגבי הדין הזר בקולומביה **ומסומנת יג'**.

מקסיקו – 2015-2018

העותרים, שביקשו בשנת 2013 להקים מועדון קנאביס, ביססו את טיעוניהם על הזכות החוקתית של "חופש העיסוק והפיתוח האישי" וכן על חוסר השוויון בין העונשים על שימוש בקנאביס לאלו הנוגעים לשימוש באלכוהול וטבק. בנובמבר 2015, ברוב של 4 תומכים מול מתנגד אחד, קבעו שופטי ביהמ"ש העליון במקסיקו כי הפללת החזקה וגידול קנאביס לשימוש עצמי מנוגדת לחוקה ומהווה פגיעה חמורה בזכויות אדם בסיסיות.

<https://www.scribd.com/document/289159427/Mexico-s-Supreme-Court-Ruling-on-Cannabis-English-Translation>

העתירה הגיעה במשך 4 פעמים נוספות לבית המשפט העליון, אשר פעם אחר פעם חזר על עמדתו לפיה הפללת צרכנים אינה חוקתית.

בתאריך 31.10.2018 חזר בית המשפט העליון במקסיקו בפעם החמישית (והסופית) על קביעתו כי כל ענישה של צרכני קנאביס, לרבות קנסות, אינה חוקתית, באופן אשר מחייב את המדינה להסדיר את שוק הקנאביס לכל אזרח.

רצ"ב חוות דעתו של _____ לגבי הדין הזר במקסיקו **ומסומנת יד'**.

גאורגיה – 2016 ו-2018

לאחר שהממשלה לא הצליחה להציג גיבוי מחקרי עובדתי לטענה לפיה אדם הנמצא תחת השפעת קנאביס עלול לגרום לנזק, פסק שופט בית המשפט העליון במדינה כי לכל אזרח יש הזכות להשתמש באמצעים שונים לצורך הירגעות. בית המשפט התיר לאזרחים החזקה של

קנאביס בכמות לשימוש עצמי, אותה הגדיר כ-70 גרם לאדם לכל היותר; בתגובה הממשלה חוקקה חוק הקבע עונשי קנס על צריכת קנאביס.

סוגיית הקנסות הגיעה בשנית לבית המשפט העליון של גרוזיה, שם נקבע כי כל ענישה של שימוש או אחזקה לשימוש עצמי בקנאביס מנוגדת לחוקה, כל עוד אין פגיעה באדם נוסף מעבר לצרכן עצמו; מובהר כי הגידול והמסחר בקנאביס נותרו עבירות פליליות.

רצ"ב חוות דעתו של _____ לגבי הדין הזר בגיאורגיה **ומסומנת טו**.

שווייץ – 2017

כבר בשנת 2012 קבעה ממשלת שווייץ כי שימוש או החזקה של עד 10 גרם קנאביס יגרור עונש קנס של כ-360 ש"ח (ללא סנקציות נוספות). כעבור 5 שנים בית המשפט הפדרלי קבע כי המדינה אמנם רשאית לקבוע שהשימוש העצמי בקנאביס הוא עבירה שאינה פלילית, אבל ההחזקה של קנאביס לשימוש עצמי לא יכולה מבחינתם להיחשב עבירה בכלל – לא פלילית ולא אחרת.

רצ"ב חוות דעתו של _____ לגבי הדין הזר בשווייץ **ומסומנת טז**.

דרום אפריקה – 2017

בשנה שעברה פסק בית המשפט העליון בדרום אפריקה כי האיסור על שימוש בקנאביס בבתים פרטיים מהווה הפרה של החוקה ושל זכויות הפרט. בעקבות החלטת שופטי העליון ומתוקף חוקי הפרטיות מותר לאזרחי המדינה להחזיק, לגדל ולהשתמש בקנאביס (הנקרא בדרא"פ 'דאגה' Dagga 'בביתם, לשימוש האישי בלבד.

<https://daggacouple.co.za/wp-content/uploads/2017/03/CTHC-dagga-Judgement-Mar17.pdf>

רצ"ב חוות דעתו של _____ לגבי הדין הזר בדרא"פ **ומסומנת יז**.

50. בארצות הברית כאמור, שנים עשר (12) מדינות כבר עברו תהליך של הסדרה מוחלטת של שוק הקנאביס (תהליך הידוע בשם הלועזי "לגליזציה"). התוצאות במדינות שעברו תהליך לגליזציה הפריכו את החששות, ותאמו את התחזיות של מומחי המדיניות ותומכי ההסדרה – פחות צריכת סמים בקרב בני נוער, פחות עבירות אלימות, המשטרה התפנתה לטיפול בעבירות רכוש ואלימות, הכנסות אסטרונומיות למדינות ואפילו פחות נפגעים

בתאונות דרכים; במקביל קיימים גם אתגרים חדשים במסגרת המדיניות של הסדרת השוק, לרבות העובדה שאנשים שנפגעים מרגישים בנוח לפנות לקבל טיפול, ולפיכך קיימים יותר פניות לקבלת טיפול בגין פגיעות קנאביס, בשברי אחוזים יש לציין ובוודאי שלא כמות משמעותית השמה בספק את הסדרת השוק.

רצ"ב ומסומנת יח' חוות דעת של רגינה הפונגל מארגון Law – LEAP – Enforcers Against Prohibition – ארגון המאגד שומרי חוק, אנשי צבא, פרקליטים ושופטים הפועלים להפסקת מדיניות ההפללה והסדרת השוק, לאחר שפעלו בצד של החוק ואכפו את מדיניות הסמים מחד, וחוו את התוצאות של מדיניות אי הפללה והסדרה של השוק. בחוות הדעת, מפרטת גב' הפונגל בין היתר:

" רגולציה מאפשרת לרשויות לשלוט בשוק, במקום האלמנטים הפליליים המרוויחים כעת. בהינתן ברירה, אנשים יבחרו בחנויות בטוחות ומורשות על פני סוחרים. כיוון שכך, רגולציית המריחואנה הקטינה את שיעורי המעצר ותרמה לביטחון הציבור הכולל. גורמי האכיפה פתרו יותר פשעים אלימים ופשעי רכוש לאחר הלגליזציה כי כבר איננו נדרשים לבזבז זמן במרדף אחר משתמשי מריחואנה וביכולתנו להקדיש לבסוף את המשאבים הנחוצים לחקירה יסודית של סוגיות אחרות הדורשות את תשומת לבנו.¹ בנוסף, גם המעצרים בגין פשיעה אלימה ונהיגה בגילופין פחתו במדינות שבחרו בלגליזציה.^{2,3} ככלל, רגולציית המריחואנה תרמה הן לאזרחים מן השורה והן לגורמי אכיפת החוק במדינתנו."

רקע – כישלון מדיניות ההפללה של צרכני קנאביס בישראל

"(צריך לבדוק) ...האם יש מדיניות אחרת שיכולה להביא תוצאות טובה יותר, כי פה אני אומר ביושר על השולחן צריך להודות על האמת, המדיניות הנוכחית נכשלה. המדיניות הנוכחית לא הביאה לצימצום השימוש בסמים"

דברי המשיב 2 כב' השר גלעד ארדן בועדת הכנסת 20.6.2018

¹ Makin, D., Wu, G., DuBois, K., Lu, R., Stohr, M., Koslicki, W., Stanton, D., Hemmons, C., Snyder, J. and Lovrich, N. (2018). *Marijuana Legalization and Crime Clearance Rates: Testing Proponent Assertions in Colorado and Washington State*. [online] Journals.sagepub.com. Available at: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1098611118786255> [Accessed 30 Aug. 2018].

² Santos, M. (2018). *What actually happened to violent crime after Washington legalized marijuana*. [online] thenewstribune. Available at: <https://www.thenewstribune.com/news/local/marijuana/article163750293.html> [Accessed 30 Aug. 2018].

³ Drug Policy Alliance. (2018). *From Prohibition to Progress: A Status Report on Marijuana Legalization*. [online] Available at: <http://www.drugpolicy.org/legalization-status-report> [Accessed 30 Aug. 2018].

"אנשים שנחשפו לתוכניות מניעה בתחום הסמים ואלכוהול מדווחים על קצת יותר שימוש בקנאביס ועל קצת פחות שימוש בסם לא חוקי כלשהוא (ללא קנאביס)".

(מתוך דוח הרשות למלחמה בסמים נספח א')

"מדיניות האכיפה הנוכחית המתמקדת – בשימוש בכלי הפלילי כלפי צרכני הקנאביס אינה מידתית, אינה יעילה ואינה צודקת. מדיניות זו מעוררת – חשש לפגיעה בשוויון, בשל תופעות של שיטור ואכיפת יתר כלפי אוכלוסיות מוחלשות ומיעוטים; היא מביאה לבזבוז ניכר של משאבי אכיפה (שיטור, תביעה, סניגוריה ציבורית ובתי משפט), ללא תועלת ממשית לאינטרס הציבורי, זאת בשעה שניתן היה להפנות משאבים אלה למטרות אפקטיביות אחרות כגון טיפול, מניעה וחינוך; היא אינה מועילה בהשגת המטרה המוצהרת של הפחתת השימוש בקנאביס; והיא גורמת לזילות ההליך הפלילי ולהצפת בתי המשפט במאות מקרים שאינם מצדיקים שימוש באמצעי הפוגעני החריף של המשפט הפלילי, אשר אמור להיות האמצעי האחרון בשל פגיעתו הקשה בפרט."

(מתוך דו"ח הסנגוריה הציבורית **הרצ"ב כנספח יט'**)

אכיפת יתר על קבוצות חלשות (ערבים, אתיופים, בעלי הכנסה נמוכה ומדרג חברתי-כלכלי נמוך):
"קבוצות בעלות עניין:

- ערבים מוסלמים מעשנים יותר ומשתמשים יותר בנרגילה ובקנאביס, ומדווחים על יותר שכרות.
 - יוצאי אתיופיה משתמשים יותר בנרגילה, משתכרים יותר, ומשתמשים יותר בקנאביס
 - בעלי הכנסה נמוכה ובעלי מדרג חברתי- כלכלי נמוך משתמשים יותר בסם אחר כלשהוא."
- (מתוך דוח הרשות למלחמה בסמים)

51. מדיניות ההפלה כנגד צרכני קנאביס, והמלחמה בסמים בכלל, נכשלו. הכישלונות מהדהדים בישראל ובעולם כולו, במישור התועלתני, במישור העלות הכספית ובפרט במישור המוסרי.

52. במישור התועלתני – מדיניות ההפלה : (א) לא הפחיתה את כמות הצרכנים; (ב) מהווה גורם מרכזי בפיתוח פשע מאורגן; (ג) מפלה אוכלוסיות חלשות וכך יצרה שנאה וחוסר אמון כלפי גופי האכיפה; (ד) פגעה בבריאות הציבור; (ה) גרמה למוות ופגיעה של אזרחים

נורמטיביים; (ו) היא שללה זכויות יסוד לרבות חופש העיסוק מאנשים רבים; (ז) מונעת פיתוח שוק הקנאביס והשימושים בו לצרכים רפואיים; ועוד.

א. מדיניות ההפללה לא הפחיתה את כמות צרכני הקנאביס בישראל

- כמות צרכני הקנאביס בישראל נמדדת באופן שוטף לפחות מאז חקיקת חוק הרשות הלאומית למלחמה בסמים. בשנת 1992 כמות משתמשי ה"חשיש" הייתה 3.1. בשנת 2018 הכמות היא 27%.

ב. מדיניות ההפללה פוגעת בניסיון לטפל במצוקות בני הנוער ויוצרת חוסר אמון

המוביל לצריכת סמים גבוהה בקרב בני נוער, והימנעות מקבלת טיפול

- בהתאם לחוות דעת של גבי רוני בר לב, יועצת חינוכית, הנשענת על מחקרים מהעולם וניסיונה האישי, בני נוער הינם בגיל שבו הם מאתגרים את הגבולות שלהם על מנת לבנות את אישיותם. במסגרת זו, צריכת סמים, אלכוהול וחומרים משני תודעה בכלל היא קבוע אשר לא ניתן ואף לא רצוי לשנותו; עם זאת, חובה ליצור לבני הנוער "אזורים בטוחים" לשיחה עם מבוגרים שהם רואים בהם דמויות אמינות אשר יתווכו להם את המציאות.
- מדיניות ההפללה יצרה סיטואציה בה דמויות המפתח המערכתיות הופכות להיות אויבות פוטנציאליות של כל נער אשר עישן ולו באופן חד פעמי סם, זאת נוכח העובדה שהן מחויבות לדווח למשטרה על כל מקרה שבו נודע להם על שימוש בסמים. במצב זה, מערכת היחסים בין הנער/ות לבין היועץ החינוכי נפגעת, ואף נערים/נערות המזהים חבר/ה במצוקה – נמנעים מדיווח בשל הפן הפלילי וחוסר האמון הנוצר בינם לבין המערכת.
- החמור מכל: שימוש חד פעמי הופך את בן הנוער לחבר בקבוצת "הסוד" דהיינו התיוג הנצחי שאסור לו לשתף. עובדה זו רק מגבירה את התסכול ומעודדת שימושים חוזרים, ואכן במחקרים נמצא כי ככל שאין סנקציות מערכתיות ויש שיח פתוח – כמות המשתמשים בסמים, ובעיקר כמות המשתמשים החוזרים בקרב בני נוער – יורדות מאוד.

ג. מדיניות ההפללה מהווה גורם מרכזי בפיתוח פשע מאורגן

- על פי משטרת ישראל, כמות החומר הנסחר בשוק בשוק הקנאביס הבלתי חוקי בישראל הינו כ-8 טון לחודש. לשם השוואה, הכמות החודשית בשוק הקנאביס הרפואי היא כ-900 ק"ג; מכאן שהיקף הגידול הבלתי חוקי/יבוא הקנאביס הבלתי חוקי לישראל הינו עצום.
- גרם קנאביס בשוק הבלתי חוקי נמכר במחיר ממוצע של כ-100 ₪, דהיינו המחזור החודשי "הקמעונאי" של השוק הבלתי חוקי הינו מאות מיליוני ₪ בחודש. המחזור השנתי על פי הערכת מכון ירושלים לחקר שווקים במסגרת חוות דעתה של גבי רבקה סאוור חוקרת המכון – 6.09 מילארד ₪ (עליו לא משולמים מיסים).
- כמובן שהמחזור האמיתי יכול להגיע לכפול מהאמור לעיל מאחר והשוק בנוי ממבריחים/מגדלים המוכרים את התוצרת שלהם ב-40-50 ₪ ל"סיטונאים", אלו מוכרים את התוצרת ל"מפיצים" ב-80-60 ₪, וה"מפיצים" מוכרים במחיר שפורט לעיל.
- מי הם האנשים שסוחרים בקנאביס הבלתי חוקי? עבריינים. מי הם האנשים שמנהלים את עסקי המילארדים הללו? עבריינים. איך קוראים לעבריינים שמנהלים ארגונים המגלגלים עשרות ומאות מיליונים? ארגוני פשע (שלא לומר גורמי טרור והרי ידוע כי סמים הוא אחד ממקורות ההכנסה העיקריים לדוגמא של חיזבאללה).
- כלומר, מילארדים, ועשרות מילארדים, כל שנה בשנה, מתגלגלים ככסף שחור, וכולו "מופנה" לפיתוח ארגוני פשע במדינת ישראל, פיתוח הכולל תעשיית שוחד ועידוד ריקבון כללי במערכות השלטון ואכיפת החוק.
- ניתן לתת עשרות דוגמאות של פסקי דין בהם מורשעים חיילים וקציני צה"ל על היותם חלק ממערכים של סחר והברחת סמים, כאשר רוב ההברחות בגבולות מצרים ולבנון הינם של קנאביס ותוצריו.

ד. מדיניות ההפלה מפלה אוכלוסיות חלשות

- כפי שפורט בדו"ח הרשות למלחמה בסמים ובדו"ח הסנגוריה הציבורית, מראש האוכלוסיות החלשות צורכות יותר קנאביס, דהיינו: ערבים, אתיופים ובעלי מעמד סוציו-אקונומי נמוך. לנתון זה מתווסף שיטור היתר כנגד אוכלוסיות אלה נוצר מצב של מדיניות מפלה דה פאקטו.

ה. מדיניות ההפלה גורמת לפגיעה בבריאות הציבור

- כאשר 27% מאזרחי המדינה צורכים חומר אותו מספק להם הפשע המאורגן, ללא כל פיקוח – אין ספק שמדובר ברשלנות וכישלון מוחלט של הגופים האמונים על בריאות הציבורי; מדיניות של אדישות ועצימת עיניים. רק אלוהים יודע באיזה זנים מדובר, באיזה חומרי הדברה חוקיים או בלתי חוקיים הצמחים רוססו, איזה רעלים או חומרים שמטרתם ליצור התמכרות רוססו על הפרחים בזמן הייבוש טרם השיווק וכדומה.

ו. מדיניות ההפלה גרמה למוות ופגיעה של אזרחים נורמטיביים

- הנתון של מאות אלפים הצורכים קנאביס מחייב את השאלה – מאיפה הם משיגים את החומר? והתשובה ברורה – מגורמים עבריינים.
- העובדה הזו לבדה, צריך שיהיה בה כדי להדיר שינה מעיניו של כל גורם מדיניות: הרי המפגש בין אנשים נורמטיביים לגורמים עבריינים הוא מסוג המפגשים הגרועים ביותר שיש למנוע אותם כמטרה מובהקת של המדיניות הציבורית, ואכן המפגשים הללו יצרו סיטואציות קטלניות לא פעם ולא פעמיים וניתן שתי דוגמאות:
 - בתאריך 24.10.2003 זוג ישראלי ביקש לרכוש סמים ונסע לשכונת הרכבת בלוד, שם עברה האישה אונס ברוטלי לעיני בן זוגה כאשר שניהם מאויימים ברצח.
 - תפ"ח 1180/03 מדינת ישראל נגד חוסאם בן איברהים אבו עביד וחמודה בן טלאל אזברגה אחד ממקרי הרצח בשנים האחרונות היה של חייל שפותה על ידי פלסטיני להגיע עימו לשטחים לצורך רכישת קנאביס – שם החייל נרצח והרוצח ביקש לסחור בגופתו לשיחרור אחיו; הח"מ לא מפרט שמות על מנת שלא לפגוע בכבוד המת.
 - יובהר – מדובר בשני מקרים בלבד. ישנם עשרות ומאות מקרי מוות שנבעו ממפגשים בין אנשים נורמטיביים וגורמי פשע וטרור, כמו גם עשרות ומאות מקרי מוות של חיסולים בקרב ארגוני פשע על רקע מאבקי שליטה בשוק הסמים.

- בדבר אחד אין ספק – קיומה של מדיניות ההפלה מוביל להרבה יותר מוות מאשר פוטנציאל ההרג האפסי לחלוטין מסם הקנאביס עצמו.

ז. מדיניות ההפלה שללה זכויות יסוד מאזרחים באופן בלתי מוצדק

- צרכן המורשע בדין נרשם במרשם הפלילי. רישום כאמור משמעו היעדר אפשרות עבודה במקצועות חופשיים, דחיקה מעבודות ביטחוניות, ביטול רישיון נשק, לפעמים ביטול רישיון נהיגה, חוסר אפשרות לאמץ, חוסר אפשרות להקשר בהסכם פונדקאות ועוד מגבלות רבות שמשמען פגיעה חמורה וקריטית כנגד אדם שכל חטאו היה צריכת חומר.
- רישום פלילי הינו נזק בלתי נתפס לאנשים נורמטיביים, ועל פי הערכה מדובר כיום בעשרות אלפי אזרחים בישראל המסתובבים עם רישום פלילי בגין שימוש עצמי בסם הקנאבוס.
- בדו"ח משרד המשפטים צוטט ד"ר יהושע כספי, ניצב בדימוס במשטרת ישראל: "חלק נכבד של הציבור נרתע מלעבור על החוק... ואולם חלק גדול מן המשתמשים בסמים אינו נרתע מפני החוקים האוסרים ולא מפני אכיפת החוק וההבאה לדין בשל שימוש בסמים. אנשים אלה נכונים ליטול סיכונים; מגלים עוינות כלפי החוק, שנתפס אצלם כהתערבות ללא הצדקה בחופש הפרט" "...סמים מסוכנים - מדיניות, פיקוח, אכיפה ומשפט, ישראל).

ח. מדיניות ההפלה מונעת שימוש רפואי בקנאביס

- במדינת ישראל קיימת תכנית לשימוש רפואי בסם הקנאביס בהתאם לרישיון שמנפיק המנהל על פי פקודת הסמים; למיטב ידיעתו של הח"מ, מדובר בתכנית ייחודית למדינת ישראל, בה ההיתר החוקי לשימוש רפואי בקנאביס נעשה ללא חקיקה ספציפית, ותוך התבססות על אפשרות המנהל להנפיק "רישיון".
- אין מחלוקת כי לקנאביס פוטנציאל לשימושים רפואיים ואכן במדינת ישראל מעל 40 אלף צרכני קנאביס ברישיון המנהל מטעמים רפואיים, חוות גידול חקלאיות של הצמח ברישיון מטעם המנהל, חברות אספקה והובלה ייעודיות ברישיון מטעם המנהל וכן הלאה.
- אחת הסיבות המרכזיות של אי-הרחבת השימוש בקנאביס רפואי לצרכים רפואיים אינה קשורה לרפואה כלל וכלל, אלא לעובדה שמדובר

בסם מסוכן ולאיסור השימוש על המשתמשים דווקא, דהיינו חשש ה"זליגה": החשש שחומרים המסופקים למטופלים ברישיון יועברו לצד ג' שאינו מחזיק ברישיון מהמנהל.

- השיקול של "זליגה" כשיקול למנוע טיפול רפואי, כשלעצמו, מפוקפק מבחינה חוקתית, אך לא זה המקום לדון בנקודה זו אלא להוכיח כי אחת מהתוצאות השליליות של מדיניות ההפלה הינה הימנעות משימוש רפואי בקנאביס לצרכים רפואיים והימנעות מרפואה של חולים ונקודה זו הינה עובדה קיימת בשטח.

לתמיכה בטענות לעיל רצ"ב

א. חוות דעתם של ניצב (בדימו) שלמה גל, אשר אף כיהן כראש אגף חקירות ומנכ"ל הרשות למלחמה בסמים **ומסומנת כ'.**

ב. חוות דעתה של גבי רוני בר לב, יועצת חינוכית **ומסומנת כא'.**

ג. חוות דעת של גבי רבקה סאוור, כלכלנית מומחית מטעם מכון ירושלים לחקר שווקים **ומסומנת כב'.**

53. כישלון מדיניות ההפלה במישור העלות הכלכלית מתבטא בעלויות ישירות של יישום המדיניות על ידי משטרת ישראל, גופי האכיפה, עלויות משפטיות פרטיות שמוציאים הצרכנים; במובן הרחב יותר גם הפסדי המיסוי, הכל בהתאם לחוות הדעת נספח

א. עלויות ישירות של מדיניות ההפלה

- ההוצאה הציבורית (לא כולל הפרטית) של יישום המדיניות מוערכת בסכום של 577.6 מיליון ₪; גם אם נניח שמדובר במחצית הסכום, אין ספק שמדובר במאות מיליונים – סכום בלתי מבוטל בעליל, אשר מופנה לרדיפה של 27% מהאוכלוסיה בשל צריכת צמח, ולכישלון מוחלט כפי שניתן לראות מנתוני השימוש.

ב. הפסד במובן הרחב – הפסדי מיסוי בהינתן מדיניות אלטרנטיבית

- מאחר וכאמור לעיל, מדובר בשוק בהיקף משוער של 6.09 מילארד שקל בשנה, רק הפסד הכנסות ממע"מ הוא בהיקף של כמילארד ₪; במידה ונוסיף לסכום זה מס קניה משוער ומס הכנסה אנו מדברים על הפסד תקבולי מס בהיקף משוער של 2.3 מילארד ₪ בשנה.

רקע – הצעת חוק הסמים המסוכנים (עבירת קנס מיוחדת - הוראת שעה), התשע"ח-2018

54. נוכח המקובץ לעיל, הנתונים שהתאספו, שינויים בגישה בעולם ומאבק ציבורי, הקים המשיב 2 ועדת בדיקה וביקש ממנה מסקנות בנושא מדיניות ההפלה של צרכני קנאביס.

55. במסגרת ועדת הבדיקה הוגשו, בין היתר, דו"ח הרשות למלחמה בסמים, דו"ח נציג הציבור מר חיים מסינג, דו"ח מטעם מחלקת ייעוץ וחקיקה במשרד המשפטים (להלן: "דוח משרד המשפטים" ורצ"ב **כנספח כג'**) ולבסוף הוגש דו"ח מסכם (להלן: "דו"ח מסכם" ורצ"ב **כנספח כד'**).

56. יש לציין כי הדו"חות הנ"ל נערכו טרם דוח הרשות למלחמה בסמים, ועל בסיס הערכה של כ-300,000 צרכני קנאביס בגירים, על פי סקר הרשות למלחמה בסמים משנת 2009; הסתמכות על נתונים שגויים אלה יצרה הנחות יסוד שגויות נוספות. כך לדוגמה מצוין בדו"ח משרד המשפטים והערה זהה דומה קיימת בדו"ח המסכם:

במהלך הדיונים עלתה הטענה, כי בעוד שמדינות אחרות שביצעו תהליך לגליזציה עשו זאת כאשר ברקע כבר נרשמה צריכה משמעותית של קנאביס בקרב האוכלוסייה, ושינוי המדיניות בא לתת מענה לכך, הרי שלמדינת ישראל יש יותר מה להפסיד, שכן היקפי הצרכנים בה אינו מגיע להיקפיהם באותן מדינות.¹⁶

57. הנתון המעודכן, גם אם אין בכך כל גאווה, הוא שישראל היא המובילה העולמית, ולכל הפחות מהמובילות בשיעורי צריכה של קנאביס. לשם השוואה, בארה"ב שיעור השימוש הוא כ-16%, בהולנד שיעור השימוש הינו כ-8% ובבריטניה 6.5%; מכאן שטענה ש"יש לנו מה להפסיד כי אצלנו שיעורי השימוש נמוכים ביחס לעולם" וודאי שגויה.

58. דוח משרד המשפטים שולל אחד לאחד את החששות מאחורי האפשרות למעבר למדיניות אלטרנטיבית ממדיניות ההפלה, תוך שהוא מציין כי לכל אחד מהאתגרים שללא ספק שיעלו כתוצאה משינוי המדיניות ניתן למצוא פתרונות במנותק משאלת ההפלה: אתגרים הקשורים לביטחון המדינה, שימוש על ידי נוער, סיכונים בקשר לנהיגה תחת השפעה ועוד.

59. בפרט מבקש הח"מ להזכיר מתוך דוח משרד המשפטים את ההתייחסויות הבאות:

א. התייחסות לטיעון כי ביטול מדיניות ההפלה יקשה על תפיסת סוחרים

- משטרת ישראל העלתה טיעון לפיו אין לבטל את הפללת הצרכן מאחר והדבר יקשה על תפיסת סוחרים.
- בתשובה הדוח מציין כי במדינות אחרות חשש זה התבדה ומביא מבואה לעניין זה בקשר לפורטוגל, אך בכל מקרה אין צורך לבדוק זאת, מאחר

ואין כל הצדקה לעצור ולקבוע עבירה פלילית לא מוצדקת כדי שיעיד על

מבצע עבירה אחרת. וכדברי הדו"ח:

לא נכנסתי לבחינה עובדתית של היבט זה, שכן גם אם יש בסיס לחששות, להבנתי הטיעון נעצר כבר בשלב הראשון, של עצם ההצדקה, לרבות עמידה במבחני חקיקת היסוד, שבתיוגו של אדם, פתיחת תיק פלילי והעמדתו בסכנת כליאה רק לצורך קבלת מידע על אדם אחר, כמטרה העומדת בפני עצמה.

- מובהר כי טענה זו חסרת רלוונטיות כעת נוכח התיקון האחרון לחוק, אשר קובע כי הצרכן מקבל הודעת קנס, ומכאן שהוא כבר לא "ייחקר" והנורמה בחקירה במסגרתה החוקר מטיח בפני הצרכן הנחקר: "תגיד מי הסוחר או שאני אפתח לך תיק פלילי" – כבר לא יגיע כדי מימוש.
- יתר על כן, במסגרת חוות דעתו של ניצב (בדימו) שלמה גל נספח יט', קיימת התייחסות ספציפית לעניין זה, המבהירה כי מדובר במודיעין נחות ביותר, חסר משקל ותפיסות רציניות מגיעות ממקורות מודיעין איכותיים לרבות מודיעין בינלאומי מול האינטרפול.

ב. התייחסות שלילית על מדיניות ההפללה והבניית מסקנה כי מדיניות ההפללה

אינה מידתית וגורמת יותר רע מטוב:

התכלית הראויה תידון להלן במסגרת בחינת הערך המוגן (פרק 4.4). לגבי ה"מידה שאינה עולה על הנדרש" – נראה שזו באה לידי ביטוי בשאלה האם המעשה מצדיק שימוש בכלי הפלילי, או שניתן להתמודד עימו בכלים אחרים; וכפי שציין ד"ר אסף הרדוף:

"...בסופו של דבר, מקובל לומר, כל איסור פלילי צריך לעשות יותר טוב מרע...הטיעון שעשוי לקום בהקשר זה נגד הפללה נוגע לאיזון: איזון פנימי, של תועלת ההפללה מול פגיעתה (איזון שעשוי להקים טיעון של הפללה פוגענית) ואיזון חיצוני – של מאזן ההפללה מול מאזן החלופה..."¹⁵⁷

ג. התייחסות לעובדה כי אין טענה כי עונש מאסר הולם את אקט הצריכה העצמית.

במסגרת חוק העונשין (תיקון מס' 113), התשע"ב-2012 נחקק סימן א 1 לפרק ו' לחוק העונשין, התשל"ז-1977. סעיף 40ב לחוק העונשין, הכלול בפרק זה, קובע כדלקמן:

"העיקרון המנחה בענישה - הלימה

40ב. העיקרון המנחה בענישה הוא קיומו של יחס הולם בין חומרת מעשה העבירה בנסיבותיו ומידת אשמו של הנאשם ובין סוג ומידת העונש המוטל עליו (בסימן זה – העיקרון המנחה)."

ד. התייחסות לעובדה כי הסיבה לענישה אינה הלימה, אלא רצון להשיג "הרתעה"

כלפי היחיד וכלפי הרבים.

מרבית הטיעונים כנגד אי-הפללה, ולפחות אלו שנתקלתי בהם, אינם כוללים בדרך כלל טענה, שלפיה כליאה מאחורי סורג ובריח היא עונש הולם וראוי למשתמשים. רוב הטיעונים מתמקדים בחשש ממסר שגוי לציבור ומפגיעה בהרתעה.¹⁶⁰ לאור זאת, ראוי להתעכב מעט על ההרתעה כשיקול ענישתי.

ה. הרתעת הרבים אינה יכולה להוות שיקול עצמאי להחמרת עונשים ואף אינה

יכולה ליצור חריגה מעיקרון ההלימה.

לפיכך, טרם קביעת התייחסות אכיפתית-ענישתית מתאימה לעבירה, עלינו להגדיר לעצמנו את ה"ערך החברתי שנפגע מביצוע העבירה" כלשונו של סעיף 44 לחוק העונשין, ובמלים אחרות - את הערך המוגן (וראו סעיף 4.4 להלן). הרתעת הרבים תוכל להוות שיקול מוגבל, בתנאים הקבועים בסעיפים 140 ו-140ז, אך עליה להיות בתוך מתחם העונש ההולם, המהווה פונקציה של כלל הערכים המוגנים, והיא בוודאי לא יכולה להוות שיקול בלעדי, או להרוג מעונש הולם לצרכי הרתעה.

ו. אין להביא בחשבון במסגרת שיקולי קביעת העונש מטרות של שליטה חברתית

באורחות חיים, ויש לאמץ את הדרך הכי פחות פוגענית כלפי האזרח כדי להשיג

את המטרה.

לבחינת מעשה בפריזמה הפלילית (להבדיל מפריזמות חברתיות, דתיות וכדומה) חיוני אם כן להגדיר מהו הערך המוגן, הסיבה המרכזית המצדיקה את הותרת האיסור הפלילי על כנו, ולוודא שהיא לגיטימית מבחינת הדין הפלילי, ואינה מערבת גם תפיסות - בין אם מבוססות או בלתי מבוססות - של אורח חיים.¹⁷² בשלב שני יש לבחון מהי הדרך הכי פחות פוגענית כלפי האזרח בכדי להשיג את אותה מטרה.

ז. באיזון משפטי, אין מקום לעונשי מאסר אשר אינם מידתיים, ויש פתרונות לכל

האתגרים שמדיניות אלטרנטיבית מציבה בפני קובעי המדיניות.

באיזון בין החשש מעצם שינוי הסטטוס המשפטי של המעשה, לרבות יתר החששות הנובעים ממנו, שהוצגו לעיל, לבין מחירי ההפללה הכבדים והיקף המשתמשים, נראה כי האכיפה החלופית מהווה מענה מאוזן, שכן היא אינה קובעת שהשימוש בקנבים מותר, ולכן השינוי הכרוך בה מתון יותר. אכיפה חלופית מצמצמת בהרבה את המשוכות, ואף מאיינת את עיקרן.

אכן, קיים חשש שלמרות האמור לעיל, מסר של הקלה בפליליות עלול להתפרש באופן שגוי כעידוד השימוש. לחשש זה יש לתת מענה בפעולות הסברה מתאימות, אך הוא אינו מצדיק להותיר כל כנה מדיניות בעייתית של הפללה.

ח. יש לבטל את הגישה הפלילית והתפיסה של "הפחתת השימוש" ומעבר לגישה בריאותית של "הפחתת הנזק", תוך ביטול הענישה הפלילית על צרכנים.

(1) הכרה בהיקפי המשתמשים הגדולים בישראל (פרק 1.4) והתאמת המצב המשפטי בישראל למעבר מגישה פלילית לגישה בריאותית, תוך לימוד מהנסיון במדינות שבהם הדבר כבר נעשה ויש לגביו משוב ממשלתי פורמלי, כגון פורטוגל (פרק 5.4). עם זאת יש לשים לב, שפורטוגל עשתה את השינוי לגבי כלל הסמים. המענה הבריאותי בה רלבנטי בעיקר לסמים הקשים, ואילו נייר עמדה זה עוסק בקנביס בלבד. ככל שההתמקדות אכן תהיה רק בקנביס, המודל הבריאותי עשוי להיות רלבנטי בעיקר לאותו מיעוט משתמשים, הנזקק גם לסיוע בשל התמכרות וכדומה. בכל מקרה סביר להניח שתהליך מעבר כזה, הדורש היערכות רבה, עשוי להימשך זמן; בתקופת הביניים וכדי למנוע את הנזק הכרוך בהליכים הפליליים ניתן ליישם מיידית את ההמלצה השנייה:

(2) שינוי אופן האכיפה, לפחות לגבי אחזקה ושימוש עצמי, מאכיפה פלילית לאכיפה חלופית, כגון עבירות קנס או עבירות מינהליות (פרקים 9.1, 9.2), תוך שמוותרים על כנו את אותו חלק בהנחיית היועץ המשפטי לממשלה המאפשר המרה באזהרה. האכיפה החלופית אינה כוללת בדרך כלל פתיחת תיק פלילי, רישום פלילי, והחמור מכל - מעצר או סיכון מאסר, שהם אמצעים פוגעניים, אשר הנזק הכרוך בהם עלול לעלות על הנזק מעצם השימוש (פרק 2).

מסקנות הדו"ח המסכם

60. בדו"ח המסכם לא התקבלו המסקנות המשפטיות של משרד המשפטים, לא לגבי שינוי תכלית החקיקה ולא לגבי הענישה הראויה; נקבע כי מדיניות ההפלה לא תבוטל, ובמקום זאת תיקבע מדיניות של עבירת קנס מיוחדת, המהווה ייצור כלאיים המשלב אכיפה פלילית ומנהלית ולמעשה יוצר קטגוריה חוקית חדשה של ענישה בסדרי דין מנהליים עם השלכות פליליות.

61. בטרם נציג את התיקון כפי שאושר, נציג חלק מהנחות היסוד מתוך הדו"ח המסכם:

- המדיניות הקיימת נכשלה, לא הגבירה את ההרתעה, לא מונעת את הירידה בתפיסת המסוכנות ולא הפחיתה את היקף הצריכה.

ד. הצורך בשינוי המדיניות הקיימת

1. הצוות מצא כי הכלים בהם עושה המדינה שימוש בכל הנוגע לאכיפה אינם מגבירים או משמרים את ההרתעה, אינם מונעים את הירידה המתמשכת בתפיסת המסוכנות של סם הקנאביס, ואינם מפחיתים את היקף הצריכה בקרב ישראלים, בגירים וקטינים כאחד.

- ודוק: דו"ח הוועדה התבסס על נתוני שימוש שגויים משנת 2009, ולא ידע

כי ישראל הינה כבר המובילה העולמית בשימוש בקנאביס. כך בין היתר

חוזר בדו"ח ההנחה כי "בניגוד למדינות אחרות בהם היה שיעור שימוש

גבוה, אצלנו לא כדאי להסתכן":

3) לעומת ממצאים ממדינות אלה, חשוב להדגיש כי בישראל **שיעור צריכת הקנאביס אינו דומה למדינות רבות אחרות בעולם, ובמיוחד בקרב קטינים**, למרות מגמת העלייה בהיקף השימוש. על פי ממצאי סקר HBSC (Health Behaviour in School-aged Children), שנערך בקרב 30 מדינות באירופה וצפון אמריקה בשנת 2014, ואשר הוצג ע"י הרשות הלאומית, אחוז התלמידים בשכבת הגיל 15, שהשתמשו בקנאביס לפחות פעם אחת במהלך 12 החודשים האחרונים, נמוך יחסית, וישראל ממוקמת במקום ה-23 בלבד.

62. בדו"ח המסכם, מפורט מדוע נדחתה ההצעה לבטל את מדיניות ההפלה:

ה) במסגרת ההתנגדויות לעמדה זו נטען כי **יעילותה לא תספק מענה כולל ליצירת אכיפה והרתעה אפקטיבית**, לא תפחית את השימוש בסמים, ואף עלולה עוד יותר להפחית את תפיסת מסוכנות הסם בקרב הציבור. השימוש בקנס בלבד לא יהווה הרתעה כנגד בעלי אמצעים, וחברי הצוות הסכימו כי יש לאתר פתרונות המשלבים תמריצים לצד הרתעה יעילה.

ו) נוסף על כך, נטען כי **מהלך זה הנו בבחינת לגליזציה בפועל**, שכן יישומו בעייתי. לפי הצעת החוק הטלת הקנס תבוצע ללא תפיסת החומר החשוד כקנאביס, וזיהויו הפלילי. מצב זה יפתח פתח לערעור על הקנסות בשלב מאוחר יותר – כאשר בהיעדר זיהוי פלילי לא ניתן יהיה לבסס את אמינות הקנסות. כלומר, התהליך יהפוך לאות מתה, ויכשיר את השימוש בקנאביס, הלכה למעשה.

63. המדיניות שבחר לקדם המשיב 2 בעקבות דוח הועדה היא מדיניות שמטרתה החמרת

האכיפה במטרה לחזק את מדיניות ההפלה של צרכני קנאביס, במטרה להשיג את המטרה של "צימצום השימוש" על ידי יצירת הרתעה ואפקטיביות באכיפה וזאת כפי העולה מסעיף 5 בעמוד 16 לדו"ח: "נדרשת מדיניות אפקטיבית יותר, שתביא להפחתה בשימוש בקנאביס וכן במספר המשתמשים בו".

64. בשפה פשוטה יותר: **המטרה המוצהרת של תיקון החוק הינה להחמיר את האכיפה, לא לפעול בהתאם לעיקרון ההלימה ולשמור על תפיסת "הקטנת השימוש"**.

65. הפיתרון שאומץ הוא הקמת מדיניות שלה קרא מחבר הדו"ח המסכם "המודל המשולב". בפועל, מדובר ב"מודל" אשר משמר את מדיניות ההפלה, ומוסיף כלי נוסף המגביר את אפקטיביות הענישה בתפיסות הראשונות של קנסות בעלי אופי פלילי ולא מנהלי, המובילים לרישום שהינו רישום פלילי מיוחד שאינו במסגרת המרשם הפלילי לפי חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, תשמ"א-1981.

3. המודל המשולב – ענישה מנהלית מדורגת והפללה כמוצא אחרון

א) **עבירה ראשונה** - הטלת קנס, בסך של לפחות 1000 ₪. הקנסות שייגבו במסגרת ההליך, הכרוך בהודאה, יהיו מיועדים באופן בלעדי לצורך הסברה, חינוך וטיפול כנגד שימוש בסמים.

יצוין כי בכל שלב של המודל, באם החשוד מסרב להודות בשימוש, ואינו מוכן לשלם את הקנס, המשמעות הינה מעבר למסלול הפלילי הרגיל. עוד יצוין, כי מודל זה אינו מבחין בשום שלב בין שימוש במרחב הפרטי לציבורי.

ב) **עבירה שנייה** – כפל קנס. גם הליך זה יהיה ללא רישום פלילי, אולם יהא כרוך בהודאה, שבלעדיה יועבר החשוד להליך פלילי.

ג) **עבירה שלישית** – מסלול סגירת תיק בהסדר מותנה, כפי הקיים כיום במשטרה (ביחס לעבירות אחרות). אפיק זה נותן בידי המשטרה ארגו כלים מגוון ביותר: ניתן להטיל במסגרתו קנסות (ולייעדם לטובת הסברה, חינוך או טיפול כאמור), ניתן לשלב הליך טיפולי או חינוכי, וכן אמצעי ענישה מגוונים כגון שלילת רישיון נהיגה, רישיון כלי ירייה ועוד. יצוין כי מודל התיק המותנה רלוונטי עבור חשודים נעדרי עבר פלילי, והוא כרוך (כבשלים המוקדמים לעיל) בהודאה. תיק שייסגר במסגרת הסדר מותנה יופיע ברשימת התיקים הסגורים שבמרשם הפלילי, בעילת סגירה "הסדר מותנה".

ד) **פעם רביעית ומעלה**: אפיק פלילי, דהיינו הגשת כתב אישום, בהתאם לשיקול דעת המשטרה.

66. לאחר מספר חודשים לאחר פרסום הדו"ח, אושרה הצעת חוק ממשלתית ובקריאה ראשונה והובאה לועדת העבודה והרווחה.

רקע – הדיון בתיקון בועדת הכנסת והאישור בקריאה שלישית

67. ועדת העבודה והרווחה בכנסת דנה בחוק בארבע מועדים: בתאריך 20.6.2018 (להלן: "דיון ועדה 20.6"), בתאריך 3.7.2018 (להלן: "דיון ועדה 3.7"), בתאריך 9.7.2018 (להלן: "דיון ועדה 9.7") וכן בתאריך 15.7.2018 במסגרת רוויזיה (להלן: "דיון רוויזיה"); במסגרת הדיון עלו באופן מפורש סוגיות לביטול הפללת הצרכנים; בין היתר הועלו הסתייגויות בנושאים שקשורים להפללה - כולן נדחו.

רצ"ב החלק הרלוונטי מפרטוקול הדיון במליאת הכנסת מתאריך 7.3.2018 **ומסומן כה/1**, פרוטוקול הדיון בועדת העבודה ורווחה **ומסומנים כה/2-כה/5**, בהתאם לסדר כרונולוגי של הישיבות, וכן פרוטוקול הדיון במליאת הכנסת והאישור בקריאות שניה ושלשית בתאריך 17.7.2018 **ומסומן כה/6**.

68. בועדה הועלו הסתייגויות ונדונו הצעות להפסקת מדיניות הפללת צרכני הקנאביס, וללא ספק הנושא אשר היה על הפרק, ובו נגע התיקון והדיון הינו סוגיית הפללת הצרכנים.

69. אף כותרת הדיון אותה הכתיב השר ארדן הינה "אי הפללה" דהיינו הצעת החוק והדיונים לגביו עסקו בשאלה האם יש לבטל לחלוטין את הפללת הצרכנים, או לאמץ מודלים אחרים.

70. בתאריך 17.7.2018 התיקון אושר בקריאה שלישית, ופורסם ברשומות בתאריך 26.7.2018; רצ"ב התיקון כפי שפורסם ברשומות **ומסומן כו'**

עיקרי התיקון לחוק

71. כפי שהובהר לעיל, התיקון משנה את מדינות ההפללה של צרכני קנאביס, וקובע הסדר מיוחד אשר חל בשתי התפיסות הראשונות, במסגרתו ניתנת הודעת קנס בעבירה בעלת סיווג מיוחד מנהלי-פלילי, וקובע סדרי דין מיוחדים לדיון בעבירה.

72. במסגרת התיקון, בתפיסה הראשונה הודעת הקנס היא בסכום של 1,000 ₪; בתפיסה השנייה הודעת הקנס היא בסכום של 2,000 ₪; במידה ואדם לא נתפס 5 שנים אחרי התפיסה הראשונה, התפיסה השנייה נחשבת כתפיסה ראשונה; הסדר זה כפוף בסייגים והם: (א) לא מדובר באדם בעל רישום פלילי; (ב) לא מדובר בקטין; (ג) לא מדובר בחייל; (ד) לא מדובר באסיר; (ה) בעת ביצוע העבירה אין עבירה נלווית.

73. לטענת העותרת, סייגים אלו, ובפרט סייגים א' ו-ה' – מדרגים את האוכלוסיה לסוג א' ולסוג ב' – כאשר אלו הראשונים זכאים להקלה בעבירה, ואלו השניים אינם זכאים לה – דירוג זה מהווה חריגה מוחלטת מעיקרון ההלימה ולטענת העותרת פסול מיני הווי.

74. החוק קובע סדרי דין מיוחדים לעבירה: שוטר החושד שאדם צורך או מחזיק סם מסוג קנאביס, כאשר מודגש כי החשד לא צריך להיות חשד סביר (הסתייגות בעניין זה נדחתה), רושם לאדם קנס, ומחלט את הקנאביס לצרכי ראיות.

75. האדם שקיבל קנס רשאי להגיש בקשת ביטול שאינה כוללת טענות הנוגעות לסוג הסם; לחלופין, או בנוסף, ניתן לבקש לעבור למסלול הפלילי.

76. אדם שמבקש לעבור למסלול הפלילי, המשטרה תבצע חקירה (שמהותה לשלוח את הסם למעבדה), ובמידה והתוצאה חיובית האדם יועמד לדין והעונש שבית המשפט יטיל עליו לא יפחת מפי שלושה (3) מהקנס שהיה עליו לשלם, כלומר אם זו פעם ראשונה מינימום 3,000 ₪ קנס, ואם זו פעם שנייה מינימום 6,000 ₪ קנס, מבלי שיהיה לבית המשפט סמכות להפחית את הקנס. למרות שאין על כך כל הודאה, אין ספק כי עונש מינימלי זה

ללא ספק מטרתו להרתיע צרכן מדרישה לעבור למסלול הפלילי, ואפקטיבית להטיל עליו את עלות בדיקת המעבדה.

77. בהקשר לשילוש הקנס וחוסר יכולת השופט הדין בתיק להפחית את הסכום, עמדת היועמ"ש לממשלה הייתה כי מדובר בפרט חקיקה הפוגע בזכות הגישה לערכאות באופן יוצר קושי חוקתי; בעניין זה היועמ"ש העביר לחברי הממשלה מכתב הרצ"ב ומסומן כז' ונציגיו פירטו זאת במסגרת הדיון בועדת הכנסת.

78. החוק קובע כי תשלום הקנס שווה ערך להודאה והרשעה בבית המשפט, אלא שבמקום שהרישום יבוצע במרשם על פי חוק המרשם הפלילי ותקנות השבים תשמ"א-1981 הוא יתבצע במרשם מיוחד; למרשם זה תהיה גישה לאותם הגופים שלהם גישה למרשם הפלילי על פי חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים.

79. בהקשר זה יצוין כי נקודה זו חשובה מאחר והרשעה בעבירת סמים יכולה לגרום ביטול רישיון נהיגה או רישיון מקצועי (סעיף 37א לפקודת הסמים המסוכנים), ביטול רישיון נשק, וסנקציות נוספות – ונדמה כי ההרשעה ה"מיוחדת" הנ"ל, אינה דומה להרשעות מנהליות שבמהותן אינן פליליות, אלא מהווה הרשעה פלילית לכל דבר ועניין, למעט הרישום במרשם הפלילי, ויתלוו אליה כל יתר המאפיינים של הרשעה פלילית לכל דבר ועניין; במובן זה, החוק יצר קטגוריה חדשה של חקיקה שמעולם לא התקיימה במדינה: ענישה עם השלכות פליליות, בסדרי דין מנהליים תוך מתן קנס על בסיס חשד בלבד. ענישה עם אמצעי אכיפה של עבירות פשע (חיפוש, כניסה לחצרים, מעצר) לעבירת קנס.

80. כתוצאה מהתיקון, בניגוד למצב עד למועד החקיקה, בו 95% מהמפגשים בין שוטר לצרכן קנאביס לא הסתיימו בענישה ולמרות שהמפגש היה לא נעים (ולא ראוי) והצרכן נלקח לחקירה – כאמור התיקים נסגרו מחוסר עניין לציבור/חוסר ראיות; התוצאה הצפויה לאחר החקיקה החדשה היא עליה בשיעור הענישה משיעור של כ-5% לשיעור של כ-100% ולפיכך מדובר בעליה בכמות הנענשים בהיקף של 2000%; מצב דברים אלו מלמד כי מדובר בתיקון המחמיר את מדיניות ההפללה ומעבה את הפללת צרכני הקנאביס.

81. יצוין כי תיקון מחמיר זה של החוק עבר אגב הטעיה שבוצעה על ידי המשיב 2 כלפי חברי הכנסת והציבור כולו, כאשר הוא הציג את התיקון כתיקון "מקל" וכינה אותו "אי הפללה באחריות".

התיקון פותח את מדיניות ההפלה של צרכני קנאביס לתקיפה חוקתית

82. לטענת העותרת, וכפי שיפורט בהמשך, מדיניות ההפלה מעולם לא עמדה בדרישות סעיף 8, פסקת ההגבלה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו ואף יצרה פגיעה עקיפה בזכויות יסוד על פי חוק יסוד: חופש העיסוק; עם זאת, העותרת לא הגישה בג"צ כנגד מדיניות ההפלה בשל הוראות סעיף 10 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, פסקת שמירת הדינים.
83. פסקת שמירת הדינים קובעת: "אין בהוראות חוק יסוד זה כדי לפגוע בתקפו של דין שהיה קיים ערב תחילתו של חוק היסוד".
84. מדיניות ההפלה בכלל, לרבות המדיניות כלפי צרכני קנאביס, כאמור, קדמה לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, ולפיכך "נהנתה" מחסינות חוקתית.
85. התיקון הנוכחי מהווה שינוי ישיר לפקודת הסמים, עוסק ישירות במדיניות ההפלה של צרכני קנאביס, וכפי שהוצג לעיל, במסגרת שיקול הדעת בהכנת החוק נשקלה אף אפשרות לביטול מדיניות ההפלה של צרכני קנאביס והוגשו הסתייגויות בעניין זה.
86. לטענת העותרת מדובר בתיקון המחמיר ומעבה את מדיניות ההפלה, באופן שעדיף להמשיך בלעדיו, עם זאת, המשיבים עשויים לטעון כי מדובר בחוק מיטיב.
87. הלכת צמח (בג"ץ 6055/95 **שגיא צמח ואח' נ' שר הביטחון ואח'**) קבעה כי כל תיקון חוק שהגיע לאחר חקיקת חוק היסוד פותח את נשוא התיקון לתקיפה חוקתית, במנותק מהשאלה אם מדובר בתיקון "מיטיב" או "מחמיר"; זאת מהסיבה שפורטה בפסק הדין: "כאשר המחוקק חוק את החוק המתקן, הוא היה מודע לחובה המוטלת עליו, על-פי חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, שלא לפגוע בזכות היסוד בניגוד לחוק היסוד. תפקידו של בית-המשפט הוא לבדוק אם אכן החוק המתקן מקיים חובה זאת. משמע, על בית-המשפט לבדוק את החוק המתקן לאור חוק היסוד.
88. בהמשך פירט בית המשפט הנכבד סוגיה שנכתבה ממש לתיק זה: "זאת ועוד: ההבחנה בין חוק מתקן שהוא חוק מיטיב לבין חוק מתקן שאינו חוק מיטיב עלולה להיות קשה מאוד. לא פעם מעורבות בחוק המתקן, מיקשה אחת, הוראות מיטיבות עם הוראות פוגעות, ולעתים אותה הוראה עצמה היא, בעת ובעונה אחת, מיטיבה מבחינה מסוימת ופוגעת מבחינה אחרת, בלי שניתן יהיה להפריד בין זו לבין זו. הקשיים הכרוכים בניסיון לקבוע מהי הוראה מיטיבה בחוק המתקן, ומהי הוראה שאינה מיטיבה, עלולים לגרור התדיינות רבה ומורכבת ולפגוע בוודאות וביציבות. גם מטעם זה יש לומר שכל חוק מתקן שנחקק לאחר חוק היסוד, כפוף לביקורת על-פי חוק היסוד, ואחת היא אם הוא חוק מיטיב ואם לאו."
89. המשיבים נקטו בטקטיקה נוספת על מנת למנוע דיון חוקתי בבית המשפט והיא חקיקת החוק כ"הוראת שעה", כאשר תוקף החוק הנו 3 שנים ולאחר מכן יוקם דיון מחודש בחוק.

90. על פי ההלכה, הוראת שעה פתוחה לדיון חוקתי ככל שינוי אחר, ברם העובדה שפגיעה בלתי מידתית בזכויות מתקיימת לזמן מוגבל הינה שיקול רלוונטי במבחן המידתיות; עם זאת, במקרה דנן המקרה הפוך.

91. בניגוד לחוקים אחרים, טענת המשיבים כי תכלית הגדרת החוק כהוראת השעה היא שמדובר בניסיון של מדיניות מקילה, והם מעוניינים לבחון את תוצאותיה לאחר תום תקופת הוראת השעה כשאז ידונו במסקנותיה בשנית.

92. לטענת העותרת, כאשר חוק פוגע בזכויות יסוד מחוקק כהוראת שעה, הדבר מסייע לקבוע כי החוק מידתי; עם זאת, כאשר חוק מייטב מחוקק כהוראת שעה – עובדה זו פועלת כנגד המידתיות של החקיקה והרי במידה וחוק מסוים אינו חוקתי והתיקון המייטב הינו זמני בלבד, הרי שיש בכך כדי "להקטין" את ה"הטבה" של התיקון, ולפיכך העובדה שמדובר בהוראת שעה אך מחזקת את המסקנה שמדובר בחוק בלתי מידתי.

93. יובהר כי התיקון אינו פותח את כל סעיף 7 (ג) סייפא הקובע כי שימוש או החזקה לשימוש עצמי בכל סם מהווה עבירה פלילית שהעונש המקסימלי בגינה הינו 3 שנות מאסר; התיקון והדיון סביבו עסקו אך ורק בסם הקנאביס, ולפיכך התקיפה החוקתית בעתירה זו מצומצמת לעמידת מדיניות ההפלה של צרכני קנאביס בלבד בהוראות חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

ביטול מדיניות ההפלה של צרכני קנאביס לא יפגע בהתחייבויות בינלאומיות של מדינת ישראל

94. מאחר ומדינת ישראל קשורה באמנות בינלאומיות בקשר לסמים, חשוב לציין כי ביטול מדיניות ההפלה של צרכני קנאביס לא תפגע בהתחייבויות אלה.

95. האמנות מחייבת "ענישה הולמת" בלבד, אך ורק ב"עבירות רצינית", ומוגבלת למגבלות חוקתיות של כל מדינה ומדינה, ולעקרונות השיטה המשפטית בכל מדינה ומדינה.

96. הני"ל מבוסס על סעיף 36(1) באמנה היחידה בדבר סמים נרקוטיים משנת 1961, סעיף 22 (א) לאמנה בדבר חומרים פסיכו טרופיים משנת 1971 וסעיף 3(2) לאמנה בדבר האיסור על סחר בלתי חוקי בסמים נרקוטיים וחומר פסיכוטרפיים.

97. להלן תרגום הסעיף מהאמנה היחידה בדבר סמים נרקוטיים משנת 1961 עם הדגשות שנעשו על ידי הח"מ ולאחריו הנוסח המקורי:

"בכפוף למגבלות חוקתיות, כל צד יאמץ אמצעים שיבטיחו כי גידול, ייצור, מיצוי, הכנה, החזקה, הצעה למכירה, הפצה, רכישה, מכירה או שליחות, בכל תנאי בין אם במכרז, שליחות, שליחות בהובלה, הובלה,

יבוא וייצוא של סמים, בניגוד לאמור באמה זו, וכל פעולה אחרת אשר לדעת הצד עלולה להיות בניגוד לתנאי האמנה, ייקבע כבר ענישה כאשר מבוצע במכוון, ושעבירות רציניות יגררו ענישה הולמת, ובייחוד על ידי מאסר או עונשים אחרים השוללים חירות”

a) Subject to its constitutional limitations, each Party shall adopt such measures as will ensure that cultivation, production, manufacture, extraction, preparation, possession, offering, offering for sale, distribution, purchase, sale, delivery on any terms whatsoever, brokerage, dispatch, dispatch in transit, transport, importation and exportation of drugs contrary to the provisions of this Convention, and any other action which in the opinion of such Party may be contrary to the provisions of this Convention, shall be punishable offences when committed intentionally, and that serious offences shall be liable to adequate punishment particularly by imprisonment or other penalties of deprivation of liberty.

98. להלן תרגום סעיף 22(א) לאמנה בדבר חומרים פסיכו טרופיים משנת 1971 והדגשות על ידי הח"מ:

”(א) בכפוף למגבלות חוקתיות, כל צד יתיחס כעבירה בת ענישה, במידה ומתבצעת במכוון, לכל פעולה נוגדת חוק או תקנה המאומצת בקשר להתחייבויות תחת אמנה זו, ויבטיח שכל עבירה רצינית תגרור ענישה הולמת, ובייחוד על ידי כליאה או עונש שולל חירות אחר”

a) Subject to its constitutional limitations, each Party shall treat as a punishable offence, when committed intentionally, any action contrary to a law or regulation adopted in pursuance of its obligations under this Convention, and shall ensure that serious offences shall be liable to adequate punishment, particularly by imprisonment or other penalty of deprivation of liberty.

99. להלן תרגום סעיף 3(2) לאמנה בדבר האיסור על סחר בלתי חוקי בסמים נרקוטיים וחומר פסיכוטרפיים והדגשות על ידי הח"מ:

”בכפוף לעקרונות חוקתיים ועקרונות יסוד של השיטה המשפטית של כל צד, כל צד יאמץ אמצעים ככל הנדרש על מנת לקבוע כעבירה פלילית, כאשר המעשים מבוצעים במכוון, את החזקה, הרכישה או הגידול של סמים נרקוטיים או חומרים פסיכו טרופיים לצריכה אישית בניגוד למגבלות האמנה משנת 1961 והאמנה משנת 1961 כפי שתוקנה באמנה משנת 1971.”

Subject to its constitutional principles and the basic concepts of its legal system, each Party shall adopt such measures as may be necessary to establish as a criminal offence under its domestic law, when committed intentionally, the possession, purchase or cultivation of narcotic drugs or psychotropic substances for personal consumption contrary to the provisions of the 1961 Convention, the 1961 Convention as amended or the 1971 Convention.

100. לאור המקובץ לעיל ולהלן, (1) מאחר ומדיניות הפללת צרכני הקנאביס מנוגדת לחוק יסוד כבוד האדם וחירותו ו- (2) ענישה של 27% מהאוכלוסיה נוגד עקרונות יסוד של השיטה המשפטית הנובעת מהדמוקרטיה המהותית בישראל ו- (3) מאחר ושימוש או

החזקה לצורך שימוש עצמי בקנאביס אינה מהווה "עבירה רצינית" - האמנות הבינלאומיות אינן מחייבות ענישה כנגד צרכני הקנאביס.

101. לראיה, ארגון הסמים הבינלאומי של האו"ם לא נתן הערות לאף אחת מהמדינות שהפסיקו את הפללת הצרכנים בשטחן.

102. העותרת טוענת כי גם אם ייקבע כי יש חובת ענישה וגם אם ייקבע שהכנסת ובית המשפט הנכבד כפוף לחובה זו, הרי שקיימת חובה לעמוד בדרישת "הענישה ההולמת" והעונש ההולם צריכה ו/או החזקה לשימוש עצמי בקנאביס שלא בגלוי ובציבור אינו יכול לעלות על סך של 1 ש"ח, ובמידה וקיימת חובה לקבוע עונש מאסר או שולל חופש אחר, הרי שהענישה ההולמת בגין שימוש או החזקה לשימוש עצמי אינו עולה על מאסר של דקה.

מדיניות ההפללה פוגעת בזכויות חוקתיות

103. מדיניות ההפללה, כמדיניות פלילית המקנה סמכויות אכיפה נרחבות על פי פקודת הסמים הכוללות סמכויות לחיפוש, עיכוב, כניסה לחצרים, מעצר, מאסר וקנסות פוגעת כמעט בכל זכות חוקתית קיימת בחוק היסוד:

א. מעבר לאיום בקנס, מדיניות ההפללה פוגעת בקניינו המרכזי ביותר של האדם – גופו הפרטי. זכות הבעלות העצמית הינה זכות היסוד הבסיסית ביותר והיא אף נובעת מהזכות לחיים, גוף וכבוד.

ב. מדיניות ההפללה פוגעת בחירות האישית של אדם, כאשר הינה מוגבלת במאסר, במעצר, באיום לשלילת רישיון ועוד.

ג. מדיניות ההפללה פוגעת בפרטיות וצנעת הפרט, באשר הינה מאפשרת למשטרת ישראל לבצע חיפוש בביתו של אדם בניגוד להסכמתו, ומאפשרת ביצוע חיפוש ברשות היחיד, על גופו ובכליו, לרבות חיפוש פולשני בהפשטה המקובל בעבירות סמים.

מדיניות ההפללה אינה הולמת את ערכי מדינת ישראל כמדינה דמוקרטית

104. סעיף 8 לחוק היסוד קובע כי פגיעה בזכויות יסוד תהיה על פי חוק ההולם את ערכי מדינת ישראל; לטענת העותרת, מדיניות ההפללה אינה הולמת את ערכי מדינת ישראל כמדינה דמוקרטית.

105. כפי שפורט בפתח העתירה, במדינה דמוקרטית לא ניתן לקבוע כי מעשה שמבצעת קבוצה מספיק גדולה של אנשים מהווה עבירה פלילית שהעונש בגינה הינו מאסר, בעיקר אם מדובר במעשה שאין בו כל פגיעה בצד ג', והוא סה"כ צריכה של חומר.
106. יובהר כי אין שום מניעה שהסחר ימשיך להיות לא חוקי ויינקטו צעדים למנוע אף את השימוש, כגון צעדי חינוך, פרסום מידע על נזקי צריכת קנאביס וכו', כי השימוש בנהיגה יהיה בלתי חוקי או בכל סיטואציה המגדילה סיכון לחברה ו/או לצד ג', ברם השימוש וההחזקה לשימוש עצמי, כשלעצמם, אינם מצדיקים קיומה של עבירה פלילית בשום פנים ואופן.
107. במדינה דמוקרטית לא ניתן לרדוף קבוצה באוכלוסיה בהיקף של 27% (וגם לא 5%, ולא 2.5%); במדינה דמוקרטית שבה מותר להתאבד (ובוודאי שלא מומלץ), בוודאי מותר לצרוך חומר גם אם יש בו בכדי להזיק לבריאות, בין אם מדובר בגלידה, בבמבליק או קנאביס (וגם זה לא מומלץ).

תכלית מדיניות ההפלה

108. סעיף 8 לחוק היסוד קובע כי פגיעה בזכויות יסוד תהיה לתכלית ראויה; בחינת תכלית החקיקה הינה שלב מחייב בבחינת המידתיות.
109. ניתן לגלות את התכלית שעמדה מאחורי תיקון החוק ומדיניות ההפלה בדוח המסכם:

ד. הצורך בשינוי המדיניות הקיימת

1. הצוות מצא כי הכלים בהם עושה המדינה שימוש בכל הנוגע לאכיפה אינם מגבירים או משמרים את ההרתעה, אינם מונעים את הירידה המתמשכת בתפיסת המסוכנות של סם הקנאביס, ואינם מפחיתים את היקף הצריכה בקרב ישראלים, בגירים וקטינים כאחד.

110. ניתן עוד לעמוד על תכלית החקיקה על בסיס הטעמים לפיהם נדחתה העמדה

לביטול מדיניות ההפלה:

ה) במסגרת ההתנגדויות לעמדה זו נטען כי **יעילותה לא תספק מענה כולל ליצירת אכיפה והרתעה אפקטיבית**, לא תפחית את השימוש בסמים, ואף עלולה עוד יותר להפחית את תפיסת מסוכנות הסם בקרב הציבור. השימוש בקנס בלבד לא יהווה הרתעה כנגד בעלי אמצעים, וחברי הצוות הסכימו כי יש לאתר פתרונות המשלבים תמריצים לצד הרתעה יעילה.

ו) נוסף על כך, נטען כי **מהלך זה הנו בבחינת לגליזציה בפועל**, שכן יישומו בעייתו לפי הצעת החוק הטלת הקנס תבוצע ללא תפיסת החומר החשוד כקנאביס, וזיהויו הפלילי. מצב זה יפתח פתח לערעור על הקנסות בשלב מאוחר יותר – כאשר בהיעדר זיהוי פלילי לא ניתן יהיה לבסס את אמינות הקנסות. כלומר, התהליך הפוך לאות מתה, ויכשיר את השימוש בקנאביס, הלכה למעשה.

111. ניתן ללמוד מהאמור לעיל כי תכלית מדיניות ההפללה הינה:

- א. הרתעת היחיד מפני שימוש בסמים באמצעות ענישה אפקטיבית.
- ב. הרתעה הרבים מפני שימוש בסמים באמצעות ענישה אפקטיבית.
- ג. הגברת תפיסת המסוכנות של סם הקנאביס.
- ד. הפחתת היקף צריכת הקנאביס בקרב ישראלים, בגירים וקטינים כאחד.

112. לעמדת העותרת, התכליות לעיל אינן תכליות ראויות:

- הרתעת היחיד מפני שימוש בסמים באמצעות ענישה אפקטיבית אינה תכלית ראויה מאחר ומדובר בפעולה עצמאית בין אדם לגופו עצמו, אשר **בפני עצמה ובהיעדר עובדות מחמירות נוספות** אינה משפיעה על אדם אחר.
- הרתעת הרבים מפני שימוש בסמים באמצעות ענישה אפקטיבית אינה תכלית ראויה כלל, ובוודאי שלא לחקיקה פלילית – במידה ומעשה מסוים אינו פסול, הוא לא יכול להפוך לפלילי על מנת להרתיע אדם אחר שטרם ביצע את העבירה. **ראו בעניין זה דוח משרד המשפטים נספח __**.
- יתר על כן – המשתמש בסם הוא קורבן העבירה של הסחר. המשטרה מבקשת לקבוע שהקורבן הוא עבריין כדי שיפליל את הסוחר. וודאי שקביעה שקורבן עבירה – הוא עבריין בעצמו – וזאת על מנת "להקל על עבודת החקירה" אינה ראויה, **וראה בעניין זה דו"ח משרד המשפטים נספח __ כמצוטט לעיל בסעיף __ (א) לכתב עתירה זה.**
- הגברת תפיסת המסוכנות של סם הקנאביס – ספק אם הינה תכלית ראויה. נניח שמידת המסוכנות ה"אובייקטיבית" של הסם קנאביס הינה 3 מתוך סולם של 10. האם ראוי שהממשלה תשאף להביא למצב

שהאזרחים חושבים שמידת הסיכון של הקנאביס הינה 8 מתוך 10? איך בדיוק אפשר להגדיר "תכלית ראויה" מתן אפשרות לממשל לרמות ולהטעות את הציבור?

התכלית צריכה להיות העברת מידע מבוסס ומדעי, ממקור אמין, מכאן

שהתכלית הראויה הינה "העברת מידת המסוכנות האמיתית של הקנאביס" ולא סתם "הגברת תפיסת המסוכנות" שהיא מתן היתר לממשל להטעות ולרמות את האזרחים.

מכל מקום נציין כי מדובר בסוגיה חינוכית ולפיכך נשאלת השאלה האם מותר לחנך אזרח או אדם בכלל באמצעים אלימים כגון המשפט הפלילי בעבירת עוון? התשובה לטעמה של העותרת הינה שלילית. הדבר דומה

להורה שיכה את הילד שלו על כך שאכל חצי קילו גלידה. אין ספק שהדבר גורם לילד נזק, אבל זה לא מצדיק אלימות, ובוודאי לא אלימות ממוסדת בצורה של חקיקה פלילית ועונש מאסר או קנסות דרקוניים גם בשימוש בבית הפרטי.

- הפחתת היקף צריכת הקנאביס בקרב ישראלים, בגירים וקטינים כאחד,

היא תכלית ראויה אך ורק כאשר מדובר בצריכה בהיקפים מזיקים; צריכה של חומר שאינה מזיקה לא לצרכן ולא לצד ג' – הינה התערבות תרבותית שהיא מחוץ לגבולות המחוקק, ויש לזכור כי השימוש המזיק בקנאביס הינו אך ורק בהיקף שימוש אינטנסיבי ביותר וגם אז רק כ- 10% מתוך המשתמשים "הכבדים" צפויים להיפגע, פגיעה שהינה הפיכה ונפסקת זמן קצר לאחר הפסקת השימוש בחומר, שאינו ממכר.

113. סיכום שאלת התכלית – התכליות העומדות מאחורי מדיניות ההפללה אינן ראויות; עם זאת, קיימות תכליות ראויות אחרות והן: "העברת מידת המסוכנות האמיתית של הקנאביס" ו"צימצום צריכת הקנאביס בהיקפים מזיקים".

כל ניסיון להשעין את מדיניות ההפללה על תכליות לא ראויות כגון "הרתעת היחיד מפני פעולות כלפי עצמו", "שימוש ביחיד כדי להרתיע את הרבים", "הגברת תפיסת המסוכנות במנותק מהמסוכנות האמיתית" ו"צימצום היקף הצריכה כולל הצריכה שאין בה נזק" – הינו ניסיון פסול חוקתית ויש למנוע אותו.

מדיניות ההפלה אינה עומדת בדרישת המידתיות בפסקת ההגבלה

114. סעיף 8 לחוק היסוד קובע כי פגיעה בזכויות יסוד לא תעלה על הנדרש; לטענת העותרת, מדיניות ההפלה עולה על הנדרש, ואינה מידתית.
115. דרישת המידתיות נבחנת בשלושה מבחני משנה:
- מבחן הקשר הרציונלי**: נדרש קשר של התאמה בין המטרה לבין האמצעי. האמצעי שהשלטון נוקט בו צריך להיות גזור להשגת המטרה אותה השלטון מבקש להשיג, ולהוביל, באופן רציונלי, להגשמתה של המטרה.
- מבחן הפגיעה הפחותה**: על האמצעי השלטוני לפגוע בפרט במידה הקטנה ביותר. האמצעי השלטוני הוא ראוי, רק אם לא ניתן להשיג את המטרה על ידי אמצעי אחר, שפגיעתו בזכות האדם תהא קטנה יותר.
- מבחן המידתיות במובן הצר**: האמצעי שהשלטון בוחר אינו ראוי, אם פגיעתו בזכות הפרט היא ללא יחס ראוי לתועלת, שהוא מביא בהגשמת התכלית.
116. לעמדת העותרת, אין כל קשר רציונלי בין מדיניות ההפלה, המבקשת להעניש כל צרכן קנאביס, במנותק מהיקף השימוש, מידת הנזק הנובע מהשימוש לצרכן או לצדדי ג'.
117. מדיניות המענישה ללא כל קשר לתכליות הלגיטימיות, היא מדיניות מופרזת המענישה חפים מפשע – וזה בדיוק הבעיה: קיומה של עבירה כנגד התנהגות חסרת פסול מוסרי.
118. יצוין שהתוצאות בשטח מוכיחות את נפסדות המדיניות: הנתונים בדו"ח הרשות למלחמה בסמים מלמדים כי תפיסת המסוכנות של קנאביס ירדה מתחת לרמה של אלכוהול, ואכן הקנאביס פחות מזיק מאלכוהול, וכמו כן, כמות המשתמשים עלתה לשיעור של 27%, מהגבוהים אם לא הגבוה בעולם.
119. בנוסף, המדיניות ללא ספק אינה עומדת במבחן הפגיעה הפחותה ובמבחן המידתיות במובן הצר.
120. מבחן הפגיעה הפחותה מעלה את השאלה האם קיימת מדיניות אלטרנטיבית שאינה כוללת הפלה. התשובה היא: כן. הראיה: מדיניות כאמור קיימת בעשרות מדינות אחרות בעולם.

121. זאת ועוד - בחוות דעתם של המומחים הרלוונטיים אשר הובאו בעתירה זו הם מסכמים כי לא רק שניתן להתמודד עם אתגר צריכת הסמים ללא מדיניות הפללה, אלא אף הדבר רצוי, עדיף וישיג תוצאות טובות יותר מאשר המדיניות הכוללת הפללה ופגיעה בזכויות חוקתיות.
122. יצוין כי חוות הדעת מתחזקות נוכח העובדה ששיעור המשתמשים במדינות בהן לא קיימת הפללה ואף קיימת הסדרה מלאה של השוק, נמוך משמעותית משיעור המשתמשים בישראל, כך שמדיניות ההפללה אף אינה עומדת בדרישת המידתיות במובן הצר ואין בה כל רווח.
123. ללא ספק, מדיניות שבה אין הפללת צרכנים או מדיניות של הסדרת השוק (המכונה בשפת העם "לגליזציה") דורשת יצירתיות ופיתוח אסטרטגיות וטקטיקות השפעה רכות כלפי האזרח, ולדבר עשויים להיות השפעות על פני החברה והטיפול לצמצום הנזק ידרוש השקעה, ברם השימוש באלימות ממוסדת בצורה של קיומה של עבירה פלילית, שהעונש המקסימלי בגינו הינו 3 שנות מאסר וקנסות דרקוניים, על מנת לחנך את היחיד, שהינו הקורבן, כיצד לממש את בעלותו העצמית אינה מידתית בצורה קיצונית, אין לה שום מקום בעולם הדמוקרטי הנאור וגם לא בעולם הלא נאור, במאה ה-21 (ולראיה אף באיראן וצפון קוריאה אין הפללה).
124. העותרת תוסיף ותטען כי ככל שמדובר בקנאביס, חומר שצרכים אותו 27% מאזרחי מדינת ישראל, הרי שהמדיניות הסבירה היחידה היא הסדרה של הגידול, ההפצה, המיסוי והרכישה לכל אזרחי ישראל, ללא קשר לטעמי השימוש, תוך התמודדות עם האתגרים שמדיניות כאמור מביאה באמצעים אלטרנטיביים – עם זאת, טענה זו הינה מחוץ למסגרת הדיון.
125. יובהר כי אין די במדיניות של אי-אכיפה; (1) קיומו של עונש המאסר משמר את הרישומים הפליליים שניתנו לעשרות אלפי אזרחים; (2) השימוש בהפללה כאיום וסחיטה כנגד צרכנים כדי לקבל מידע אינו ראוי ואינו לתכלית ראויה; (3) קיומה של העבירה הפלילית מאפשרת הטרדה אין-סופית והפרת הפרטיות של האזרח באופן לא מידתי, לרבות בביתו האישי, על ידי דרישות לחיפוש על גופו, בכליו וכניסה ללא הסכמתו לביתו הפרטי; (4) אדם הנדרש לצריכת סמים, לרוב סובל מבעיות אישיות הקשורות לגנים או לסביבה שבה גדל, ותוספת איום חברתי פלילי מוביל להימנעות מקבלת עזרה; (5) קיומה של עבירה פלילית עם עונש מאסר לצידה על 27% מהאוכלוסייה מהווה פעולה

לא דמוקרטיית, מבזה את כבוד האדם, מבזה את שלטון החוק, מבטיחה תחושת הפלייה ולא ראויה בשום קנה מידה, וודאי לא מידתית.

126. ראייה מוחלטת נוספת לעניין היעדר המידתיות הינה המדיניות כלפי אלכוהול; אלכוהול הינו חומר משנה תודעה (סם) בעל השפעות קשות מאוד על הגוף; כאמור, בדו"חות בינלאומיים נמצא כסם המסוכן ביותר בחברה, לטענת דו"ח בריטניה **נספח __**, האלכוהול מסוכן מהירואין וקוקאין.

127. למרות האמור לעיל, כתוצאה ממדיניות ציבורית של פיקוח בריאותי על איכות המוצר, הסברה, הפצת מידע, מניעת פרסום חיובי, מס קניה לייקור המוצר ועוד – מצליחה הממשלה להתמודד ולצמצם את נזקי האלכוהול ללא מדיניות של אלימות ממוסדת בצורה של הפללת צרכנים ואף לנהל שוק מוסדר של יצרנים ומפיצים תוך הטלת מגבלות סבירות המצמצמות את הנזקים למינימום.

128. הקנאביס טומן בחובו סיכונים מסוימים לנזקים, בדומה לאלכוהול וחומרים רבים ומעבר למדיניות שאינה כוללת הפללת צרכנים יוצרת אתגרים - אבל הפחד מהשינוי אינו יכול להוביל לתוצאה של שימוש מדיניות אלימה, בלתי מידתית ובלתי חוקתית המגדירה 27% מאזרחי מדינת ישראל כעבריינים שביצעו עבירה פלילית שעונש מאסר וקנסות דרקוניים לצידה – ולפיכך בית המשפט הנכבד מתבקש להכריז על מדיניות ההפללה כלא מידתית, לא הגיונית ולא חוקתית.

129. נחזור לסעיף 15 לעתירה זו:

למחוקק ולממשלה אמצעים רבים להתערב בפעולות לא רצויות, רובן הגדול לעולם לא יגיעו לפתחו של בית המשפט והן פעולות מניעה וחינוך באמצעות מידע, פרסום, תרבות, מיסוי ועוד. בנוסף קיימים אמצעי ענישה.

לא כל פעולה לא רצויה מצדיקה שימוש באמצעי ענישה.

לא כל פעולה שמצדיקה שימוש באמצעי ענישה, מצדיקה שימוש בסמכויות אכיפה פולשניות כגון חיפוש, עיכוב, כניסה לחצרים ומעצר.

לא כל פעולה שמצדיקה שימוש בסמכויות אכיפה מצדיקה עונש מאסר.

130. צריכת קנאביס נמצאת בקבוצה הראשונה – פעולה לא רצויה שאינה מצדיקה שימוש באמצעי ענישה, אינה מצדיקה שימוש בסמכויות אכיפה ובוודאי אינה מצדיקה הצמדת עונש מאסר לצידה.

סיכום

131. מדיניות ההפללה של צרכני קנאביס היא קיומו בחוק של עונש מקסימלי של עד 3 שנות מאסר וקנסות דרקוניים בגין עבירה של שימוש או החזקה לשימוש עצמי.

132. בתאריך 17.7.2018 עבר בקריאה שלישית תיקון לפקודת הסמים.

133. התיקון פתח את האפשרות לבחון חוקתית את מדיניות ההפללה של צרכני קנאביס, אשר נמנעה נוכח הוראות סעיף 10 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

134. מדיניות ההפללה פוגעת בזכויות חוקתיות הן על פי חוק יסוד כבוד האדם וחירותו והן על פי חוק יסוד חופש העיסוק, כאשר הפגיעה העיקרית היא בזכויות על פי חוק יסוד כבוד האדם וחירותו.

135. הפגיעה בזכויות היסוד כתוצאה ממדיניות ההפללה אינה הולמת את ערכי מדינת ישראל כמדינה דמוקרטית, מהווה חקיקה לתכליות לא ראויות ואינה עומדת באף אחד ממבחני המידתיות: המדיניות חסרת קשר רציונלי להגשמת התכליות הלגיטימיות של החקיקה, קיים אמצעי שפגיעתו פחותה ומאחר ואין שום רווח אלא רק נזקים למדיניות, אין גם מידתיות במובן הצר.

136. לאור האמור, מדיניות ההפללה של צרכני קנאביס אינה עומדת בהוראות סעיף 8 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

137. לאור המקובץ לעיל יתבקש בית המשפט הנכבד להוציא צו על תנאי המורה למשיבים להשיב:

- מדוע לא יבוטל העונש הקבוע בסעיף 7(ג) סייפא ו-ג(1) בפקודת הסמים [נוסח חדש], התשל"ג-1973 בגין החזקה או שימוש עצמי בסם הקנאבוס או למצער עונש המאסר לתקופה מקסימלית של 3 שנות מאסר הקבוע בסעיף 7(ג) סייפא (להלן: "מדיניות ההפללה של צרכני קנאביס" או "מדיניות ההפללה").

- לחלופין כל סעד אחר שיסבור נכונה בית המשפט הנכבד מהאמור בעתירה זו.

ובהמשך לפעול בהתאם ולהוציא צו קבוע בהתאם.

דקל-דוד עוזר, עו"ד

תאריך: _____

ב"כ העותרת

טיוטה לא להפצה לא להגשה לא עבודה הגרה

רשימת נספחים

<u>מס"ד</u>	<u>פירוט</u>	<u>עמוד</u>
א	דו"ח מסכם 2016 שימוש בסמים הרשות למלחמה בסמים	
ב	השנתון הסטטיסטי 2017 משטרת ישראל	
ג'	דו"ח שפר (לא בטוח כנראה בתוך חוות הדעת)	
ד'	הספר הירוק – הנחיות משרד הבריאות לטיפול בקנאביס	

	דו"ח המממ משנת 2001	ה'
	דו"ח UK Policy Commission מתאריך ____	ו'
	דו"ח Global Commission על המלחמה בסמים	ז'
	דו"ח הסנגוריה הציבורית	ח'
	דו"ח משרד המשפטים במסגרת ועדת ארדן	ט'
	דו"ח מסכס ועדת ארדן	י'
	יא/1 - פרוטוקולים ועדת הרווחה (אם כבר פורסמו) יא/2 יא/3 יא/4	יא'
	נוסח התיקון לחוק ברשומות	יב'
	מכתב היועמ"ש בנוגע לפגמים חוקתיים בתיקון	יג'